

Bridging the gap between food

and people, international studentworkshop on urban
agriculture in **Lugo**, 22 - 27 october 2012

COLOPHON

'From worst-case scenario to green paradise'

Text and editing: Alexandra Branderhorst

English translation: Clare Wilkinson, Tessera Translations BV

Galician translation: María José Enríquez García

Lay out: Ruth Fleuren

Photography: Ad Woudstra, Jos Ulijn, Andrés Manuel García Lamparte

Image city on the frontpage: Bob Gibson

Edited by: Professor Wim Timmermans, Green Living Environment of Cities lecturer at Van Hall Larenstein and professor Rafael Crecente Maseda of Universidade de Santiago de Compostela

© 2013 Van Hall Larenstein

ma**st**erra

International student workshop on urban agriculture

Internationale studentenworkshop over stadslandbouw

Construindo pontes: alimentos, xente e cidade, Obradoiro Internacional sobre Sistemas Alimentarios

Teachers of Universidade de Santiago de Compostela:

Andrés Manuel García Lamparte
José Maria Tubío Sánchez
Urbano Fra Paleo

Teachers of Van Hall Larenstein:

Ad Woudstra
Jos Ulijn
Ruth Fleuren

Visiting professor of University of Wisconsin-Madison (USA):

Alfonso Morales

Students of Van Hall Larenstein:

Alex Agnew
Diana Elfmarkova
Franka van Gelder
Irene Visser
Jasper Nillessen
Niek Arians
Rik Schrijver
Robert Schatsbergen
Wisse Remij

Students of Universidade de Santiago de Compostela:

Sofía Calvete Candal
Manuel Carballal Fernández
Pilar Carreira Paz
Nathália Thaís Cosmo da Silva
Rubén Domínguez Cabaleiro
Rocío Josefa Domínguez Gómez
Eliska Farkova
Javier Feijoo Cortizo
Eva Grandío Lamela
Manuel Mata Lendoiro
Estela Paradelo Fernández
Jorge Peña López
Kristel Rodriguez Egido
Ana Salgueiro Aquino
Beatriz Suárez Sánchez
David Vila García
Isabel Villares Álvarez

Lugo - 22 to 27 October 2012

Table of contents

An international studentworkshop about cityfarming in Lugo 22-27 oktober 2012	7
A visit to the local market	9
International and interdisciplinary	11
About Lugo	15
Urban agriculture, the theory	17
Developments in the local market	19
Vegetable plots, laws and an artistically inclined farmer	23
Uncertain developments	29
Crisis asks for creativity	33
Large scale lugo	37
Green Paradise	41
Bad worse disaster	45
Measures	49
Valuable ideas	52
Strong connections	53
POSTSCRIPT	56

Inhoudsopgave

Een internationale studentenworkshop over stadslandbouw in Lugo 22-27 oktober 2012	7
Bezoek aan de lokale markt	9
Internationaal en interdisciplinair	11
Over Lugo	15
Stadslandbouw, de theorie	17
Ontwikkelingen op de lokale markt	19
Moestuinen, wetten en een kunstzinnige boer	23
Onzekere ontwikkelingen	29
Crisis asks for creativity	33
Large scale lugo	37
Green Paradise	41
Bad worse disaster	45
Maatregelen	49
Waardevolle ideeën	52
Sterke relaties	53
NASCHRIFT	56

Índice analítico

Obradoiro de estudantes internacional sobre agricultura urbana en Lugo do 22 ó 27 de outubro de 2012	7
Visita ó mercado local	9
Internacional e multidisciplinar	11
Sobre Lugo	15
Agricultura urbana, a teoría	17
A evolución do mercado local	19
Hortas, leis e un agricultor artista	23
Obxectivo incerto	29
crisis asks for creativity	33
Large scale lugo	37
Green Paradise	41
Bad worse disaster	45
Medidas	49
Ideas valiosas	52
Fortes conexións	53
NOTA FINAL	56

English

Netherlands

Galician

From worst case scenario to green paradise

Van worst case scenario tot groen paradijs

Dun escenario aciago ó paraíso verde

An international studentworkshop about cityfarming in Lugo 22-27 oktober 2012

Een internationale studentenworkshop over stadslandbouw in Lugo 22-27 oktober 2012

Obradoiro de estudantes internacional sobre agricultura urbana en Lugo do 22 ó 27 de outubro de 2012

Thirty Spanish and Dutch students spent the week of 22 to 27 October studying the options for urban agriculture in the Spanish city of Lugo in Galicia. The international, multidisciplinary workshop focused on four possible scenarios for the future. At one extreme there was a polluted, harsh environment while the other extreme presented a green Valhalla with parks, orchards and vegetable plots.

Dertig Spaanse en Nederlandse studenten hebben zich tussen 22 en 27 oktober verdiept in de mogelijkheden voor stadslandbouw in de stad Lugo, in het Spaanse Galicië. De internationale, multidisciplinaire workshop spitte zich toe op vier mogelijke toekomstscenario's. Het ene uiterste was een vervuilde, harde wereld, het andere uiterste schetste een groen walhalla van parken, boomgaarden en moestuinen.

Trinta estudantes españois e holandeses formularon, durante a semana do 22 ó 27 de outubro, distintos escenarios para a agricultura urbana na cidade de Lugo (Galicia). O obradoiro internacional e interdisciplinar versou sobre a creación de catro futuros escenarios posibles: nun extremo, un ambiente contaminado e desértico e, noutro, unha cidade de espazos verdes, parques e hortas.

Froitas e Verduras

IRELAR
Associação de Comerciantes

A visit to the local market

Small stalls displaying vegetables fill a massive concrete hall on the Praza de Abastos square in the Spanish city of Lugo. This is where local producers offer the produce for sale from their vegetable plots or farms. Their stalls are often rather humble: many offer round, white cheeses or vegetables in season such as endives, cabbages and onions. There are also chestnuts for sale — after all, it is autumn.

Groups of Spanish and Dutch students wander past the stalls with lists of questions for the stallholders and their customers at the market. The stallholders tell them that their customers are often older people who live in the vicinity of the market. Food is more expensive here than in the supermarket, although the continuing economic crisis has caused prices to fall. But the customers value the quality of the local produce because they too have their roots in the rural areas.

This market research is part of an international workshop in Lugo. Nine fourth-year students from the Van Hall Larenstein university of applied sciences (VHL) in the Netherlands and

Bezoek aan de lokale markt

In een enorme betonnen hal aan het plein Praza de Abastos in de Spaanse stad Lugo staan lage kraampjes waarop groenten zijn uitgesteld. Lokale producenten bieden er de producten van hun moestuin of boerderij aan. Hun kraampjes zijn vaak bescheiden; velen bieden witte ronde kazen aan of seizoensgroenten als andijvie, kool en uien. Ook zijn er tamme kastanjes te koop, het is ten slotte herfst.

Groepjes Spaanse en Nederlandse studenten lopen langs de kraampjes met een lijst vragen die ze aan de verkopers op de markt en hun klanten willen stellen. Hun klanten zijn vaak oudere mensen die vlakbij de markt wonen, vertellen de verkopers. Het is duurder om hier boodschappen te doen dan bij de supermarkt, alhoewel de prijzen wel zijn gezakt vanwege de aanhoudende economische crisis. Maar de klanten waarderen de kwaliteit van deze lokale voedselproducten, omdat ze zelf ook hun wortels op het platteland hebben liggen.

Dit marktonderzoek maakt deel uit van een internationale workshop in Lugo. Negen vier-

Visita ó mercado local

A ampla planta baixa da Praza de Abastos de Lugo (Galicia-España) está ocupada por pequenos postos de venda de verduras. Este é o lugar onde os produtores locais poñen á venda a produción das súas hortas familiares ou pequenas explotacións hortícolas.

En modestos postos ofertan queixos ou verduras de temporada como endivias, repolos e cebolas. Hai tamén castañas, despois de todo... é outono!

Os estudantes españois e holandeses organizados en grupos deambularon entre os postos cunha deliberada lista de cuestións, tanto para tendeiros como para a clientela.

Os comerciantes coméntanlles que a clientela é xente maior que vive nos arredores da praza. Os produtos son máis caros na praza que no supermercado e a actual crise económica provocou unha caída xeral de prezos. Non obstante, a clientela valora a calidade deste tipo de produtos, pois teñen as raíces en áreas rurais.

Esta caracterización do mercado forma parte dun obradoiro internacional de estudantes

21 students from the University of Santiago de Compostela (USC) are spending the week of 22 to 27 October 2012 studying local food systems and sustainable food strategies. The idea is that the students should come up with different scenarios for the future of urban agriculture in Lugo.

dejaars studenten van de hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) uit Nederland en 21 studenten van de University of Santiago de Compostela (USC) buigen zich van 22 tot 27 oktober 2012 over lokale voedselssystemen en duurzame voedselstrategieën. Het is de bedoeling dat de studenten verschillende toekomstscenario's voor stadslandbouw in Lugo maken.

en Lugo. Nove estudantes de cuarto ano da Universidade de Ciencias Aplicadas Van Hall Larenstein de Holanda (VHL) e 21 estudantes da Universidade de Santiago de Compostela (USC) dedicaron a semana do 22 ó 27 de outubro de 2012 ó estudo dos sistemas alimentarios locais e á formulación de estratexias sustentables. A idea é que os estudantes constrúan catro posibles escenarios para o futuro da agricultura urbana en Lugo.

International and interdisciplinary

It is an intensive intercultural and interdisciplinary workshop. The VHL students are studying for degrees in Garden & Landscape Architecture or Land & Water Management. There are seven Dutch students and two European exchange students (Erasmus students) — one from Britain and one from the Czech Republic.

All the Spanish students are doing the Master's degree in Sustainable Land Planning, but their Bachelor's degrees were in Agriculture, Topography, Forestry or Environmental Sciences. Most of them are Spanish but one student is also from the Czech Republic and another is from Brazil. They live in Lugo as this is the site of the USC Land Laboratory, the teaching and research group that provides the Sustainable Land Planning Master's degree.

"We have been experimenting at VHL with these multidisciplinary workshops lasting several days since 2008," says Wim Timmermans, Green Living Environment of Cities lecturer. "The idea is to have students taking different subjects look for solutions to problems centred on a particular area." The students often find the interdisciplinary collaboration an eye-opener. At the end of the workshop the students present their findings and ideas to the relevant civil servants, politicians and other stakeholders. Lecturer Wim Timmermans explains: "The students' fresh viewpoint and focus on the future are a source of inspiration for local administrators. The workshops also serve as a tryout for the students in which they can develop international skills. At the same time we build up know-how by scientifically analysing the charette method, which we can then adapt and improve."

Internationaal en interdisciplinair

Het is een intensieve, interculturele en interdisciplinaire workshop. De VHL-studenten volgen de hbo-opleiding Tuin- en landschapsinrichting of Land- en watermanagement. Het gaat om 7 Nederlandse studenten en 2 Europese uitwisselingstudenten (Erasmusstudenten) uit Engeland en de Tsjechische Republiek.

De Spaanse studenten doen allemaal de masterstudie Sustainable Land Planning, maar hebben Agriculture, Topography, Forestry of Environmental Sciences als bachelorstudie gedaan. Het merendeel is Spaans, één studente komt ook uit de Tsjechische Republiek en een ander uit Brazilië. Ze wonen in Lugo. Daar is namelijk de onderwijs- en onderzoeksgroep Land Laboratory van USC, die de masterstudie Sustainable Land Planning verzorgt, gevestigd.

'We experimenteren bij VHL al sinds 2008 met deze meerdaagse interdisciplinaire workshops, waarbij studenten van verschillende studies oplossingen zoeken voor gebiedsgerelateerde problemen', vertelt lector Groene leefomgeving van steden Wim Timmermans. De interdisciplinaire samenwerking is vaak een eyeopener voor de studenten. Aan het einde van de workshop presenteren de studenten hun bevindingen en ideeën aan de betrokken ambtenaren, politici en andere belanghebbenden. Lector Timmermans: 'De frisse en toekomstgerichte blik van studenten zijn een inspiratiebron voor lokale bestuurders. De workshops bieden bovendien een proeftuin aan de studenten, die je op deze manier internationale competenties meegeeft. Tegelijkertijd bouwen we kennis op door de charette-methode wetenschappelijk te bekijken, zodat je de methode vervolgens kunt aanpassen en

Internacional e multidisciplinar

Trátase dun curso intensivo, multicultural e multidisciplinar. Os estudantes holandeses son alumnos dos grados de Xardinería e Arquitectura da Paisaxe e de Ordenación territorial e Manexo da auga dos cales, sete son holandeses e dous son estudantes de intercambio do programa Erasmus, un de Inglaterra e outro da República Checa.

Os estudantes españois proceden de distintas ramas académicas: agricultura, topografía, ciencias forestais e ciencias medioambientais. Case na súa totalidade son españois (de Galicia, Asturias, Málaga e Salamanca) exceptuando dúas alumnas de Brasil e República Checa. Todos eles residen en Lugo por estaren a cursar o programa de docencia e investigación da USC impartido polo Laboratorio do Territorio: Master de Xestión Sustentable da Terra e do Territorio.

"No VHL organizamos cursos deste tipo desde 2008. Son obradoiros interdisciplinares con estudantes de distintas procedencias e ramas académicas que traballan en campo durante varios días abordando distintas temáticas de planificación segundo o ámbito local de que se trate", di o profesor de Planificación de Usos do Solo en Entornos Periurbanos, Wim Timmermans. "A idea é reunir estudantes de distintas disciplinas para propor solucións a problemas particulares de cada área ou rexión". O traballo interdisciplinar fomenta a creatividade e as sinerxias durante o proceso de formulación de estratexias. Ó remate do encontro, os propios estudantes presentan os resultados e ideas a técnicos da administración, políticos locais e outros axentes implicados. O profesor Wim Timmermans explica: "a visión nova e fresca dos estudantes sobre

The collaboration between VHL and USC in the field of teaching is a result of the European F:ACTSI programme (Forms for Adapting Climate change through Territorial Strategies, see also www.factsproject.eu). This interregional EU programme focuses on areas at increased risk of such problems as water shortages, salinization, forest fires or floods as a result of climate change. There are fourteen organizations taking part in F:ACTSI from eight countries. They are coming up with solutions and best practices through the exchange of knowledge and experience, for instance in 'coaching visits'. VHL is involved through the Green Living Environment of Cities lectureship and USC through the Land Laboratory. The two educational institutions have organized international student workshops in Portugal, Belgium, Greece and the Netherlands for F:ACTSI

verbeteren.'

De samenwerking van VHL en USC op gebied van onderwijs komt voort uit het Europese project F:ACTSI (Forms for Adapting Climate change through Territorial Strategies, zie ook: www.factsproject.eu). Dit interregionale EU-project richt zich op gebieden die vanwege veranderende weersomstandigheden door klimaatverandering een verhoogd risico lopen op bijvoorbeeld watertekorten, verzilting, bosbranden of overstromingen. De 14 organisaties uit 8 landen die meedoen aan F:ACTSI bedenken oplossingen en best practices door de uitwisseling van kennis en ervaringen tijdens onder meer coaching visits. VHL doet mee vanuit het lectoraat Groene Leefomgeving van Steden, en USC vanuit het Land Laboratory. De twee onderwijsinstellingen hebben in het kader van F:ACTSI internationale studentenworkshops georganiseerd in Portugal, België, Griekenland en Nederland.

o futuro é unha fonte de inspiración para os xestores locais". Doutra banda, os obradoiros tamén serven de adestramento do alumnado en habilidades comunicativas, organizativas e de traballo en grupo nun ámbito internacional. Ó mesmo tempo, estamos a crear coñecemento mediante a aplicación do Método Charette (Ferramentas de Participación para unha Mellor Planificación dos Usos do Solo), coa conseguinte difusión, mellora e adaptación a cada ámbito local e rexional.

A colaboración docente entre o VHL e a USC é resultado do Proxecto Europeo F:ACTS (Formas de Adaptación ó Cambio Climático mediante Estratexias Territoriais- www.factsproject.eu). Este proxecto do Programa Interregional da Unión Europea INTERREG IVC desenvolveuse entorno a áreas con alto risco de seca estacional, salinidade de auga e/ ou solo, incendios forestais ou inundacións como resultado do cambio climático. Catorce organizacións de oito países diferentes formaron parte do Proxecto F:ACTS tratando de buscar solucións e identificar boas prácticas a través do intercambio de coñecemento e experiencias, por exemplo, a través de visitas de estudo a cada unha das áreas. O VHL participou a través do departamento de Planificación de Usos do Solo en Entornos Periurbanos e a USC a través do Grupo de Investigación Laboratorio do Territorio.

As dúas entidades docentes organizaron con anterioridade obradoiros internacionais en Portugal, Bélxica, Grecia e Holanda no marco do Proxecto F:ACTS.

About Lugo

Lugo was founded by the Romans in around 15 BCE on a hill between the rivers Miño and Rato. The thick city walls around the old part of the city dating from Roman times are a UNESCO World Heritage site.

The first morning of the workshop on Monday, 22 October, features a presentation on Lugo and the surrounding area by Andrés Manuel García Lamparte, a lecturer in sustainable urban planning and a researcher into land use change models at USC. Galicia lies in the far northwest of Spain, to the north of Portugal. Much of the population is dependent on arable and livestock farming, fishing and forestry. Galicia is Spain's dairy province: it produces large amounts of milk and cheese.

Lugo has 98,000 residents, most of whom work in the public sector, services or the food processing industry. In the past, the inhabitants of Lugo got most of their food from the surrounding area but these days many people do their shopping in the supermarkets.

"But Lugo still has strong links with the surrounding countryside," says García Lamparte.

Over Lugo

Op een heuvel tussen de rivieren Miño en Rato hebben de Romeinen rond het begin van onze jaartelling Lugo gesticht. De dikke Romeinse stadsmuren om het oude deel van de stad behoren tot het Unesco werelderfgoed.

Op de eerste ochtend van de workshop, maandagochtend 22 oktober, geeft Andrés Manuel García Lamparte, docent duurzame stedelijke planning en onderzoeker van veranderingsmodellen in landgebruik bij USC, een presentatie over Lugo en de omgeving. Galicië ligt in het uiterste noordwestelijke deel van Spanje boven Portugal. Een groot deel van de bevolking leeft van de landbouw, veeteelt, visserij of bosbouw. Galicië is de zuivelprovincie van Spanje; er wordt veel melk en kaas geproduceerd.

Lugo heeft 98000 inwoners, die vooral werkzaam zijn in de publieke sector en dienstverlening en in de voedselverwerkingsindustrie. Vroeger kwam het voedsel voor de inwoners van Lugo uit het omringende gebied. Maar tegenwoordig doen veel mensen boodschap

Sobre Lugo

Lugo é unha cidade de orixe romana fundada entorno ó 25 a.C. nunha lomba entre o río Miño e o río Rato. A muralla romana que delimitaba a vella urbe foi declarada Patrimonio da Humanidade pola UNESCO.

Na primeira xornada de traballo, o luns 22 de outubro, Andrés Manuel García Lamparte, profesor da USC de Planificación Urbana Sustentable e investigador na formulación de modelos de cambios de uso do solo, presentou ó alumnado a cidade de Lugo e o seu entorno. Galicia é unha rexión do noroeste de España situada ó norte de Portugal. Unha gran parte da súa poboación dedícase á agricultura, gandería, pesca e silvicultura. No contexto español, Galicia é unha gran produtora de leite e queixo.

Lugo ten 98.000 habitantes, a maioría dedicados ó sector público, sector servizos ou con ocupación na industria agroalimentaria. No pasado, a poboación urbana abasteciábase dos alimentos producidos na periferia rural. Na actualidade, o lugar de compra habitual da maioría das familias son os supermercados.

That is why he sees opportunities for urban agriculture in Lugo. “Initiatives such as the vegetable allotments along the banks of the Rato are very successful. Even so, urbanization and new consumption patterns pose threats to urban agriculture and the associated social, economic and environmental values.” He points out that the implementation of local sustainability policy is an element in Agenda 1, the United Nations action plan for sustainable development.

pen bij de supermarkten. ‘Toch is Lugo nog altijd sterk verbonden met het omliggende platteland’, zegt García Lamparte. Daarom ziet hij mogelijkheden voor stadslandbouw in Lugo. ‘Initiatieven als de groentetuinen langs de oevers van de Rato zijn erg succesvol. Desalniettemin zijn verstedelijking en nieuwe consumptiepatronen bedreigingen voor stadslandbouw en de daarmee verbonden sociale, economische en milieuwaarden’, aldus García Lamparte. Hij wijst erop dat de invoering van lokaal duurzaamheidsbeleid deel uitmaakt van Agenda 21, het actieplan voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties.

“Lugo mantén aínda fortes vínculos coa periferia rural”, di García Lamparte. É por iso polo que ve oportunidades para a agricultura urbana en Lugo. “Iniciativas como as hortas urbanas ó carón do río Rato tiveron moito éxito. Sen embargo, a urbanización e os novos patróns de consumo ameazan este sistema de produción e os valores sociais, económicos e ambientais asociados”. Sinala, ademais, que a formulación local de políticas sustentables é o pilar da Axenda 21 como plan de acción das Nacións Unidas para o desenvolvemento sustentable.

Urban agriculture, the theory

Now Alfonso Morales takes the floor. He is a professor at the Department of Urban and Regional Planning at the University of Wisconsin-Madison in the USA. In Lugo he gives six lectures for the students on urban agriculture and local food systems. Morales presents the students with the theoretical background on local food systems and urban agriculture, discussing such issues as the importance of local food systems for food safety, the local economy and social cohesion. His lectures also cover the global market, the challenges to agriculture posed by climate change and the relationship between food security and ownership structures. All in eloquent American English and punctuated by jokes.

After the group lunch in the cafeteria of the Veterinary Faculty, Morales continues to explain urban agriculture from the point of view of sustainability, the socio-economic benefits and the impact on nature and the environment. Finally he talks about local food initiatives in the private sector such as local produce markets, trade cooperatives, city vegetable

Stadslandbouw, de theorie

Het woord is vervolgens aan Alfonso Morales, universitair hoofddocent bij het departement Urban and regional planning van de University of Wisconsin – Madison in de VS. In Lugo geeft hij zes colleges over stadslandbouw en lokale voedselsystemen aan de studenten. Zijn verhaal geeft studenten theoretische kennis van lokale voedselsystemen en stadslandbouw. Zo gaat Morales in op het belang van lokale voedselsystemen voor voedselveiligheid, de lokale economie en de sociale samenhang. Ook de wereldmarkt, de uitdagingen van klimaatverandering voor de landbouw en de relatie tussen voedselzekerheid en eigendomsstructuren van grond komen aan bod. Dat alles in vlot Amerikaans Engels en doorspekt met grappen.

Na de gezamenlijke lunch in de cafetaria van de faculteit Diergeneeskunde, belicht Morales stadslandbouw vervolgens vanuit duurzaamheid, sociaal-economische voordelen en effecten voor natuur en milieu. Ten slotte vertelt hij over lokale voedselinitiatieven in de private sector zoals lokale voedselmarkten, handelsco-

Agricultura urbana, a teoría

A continuación, foi a quenda de Alfonso Morales, profesor do Departamento de Planificación Urbana e Rexional da Universidade de Wisconsin-Madison nos EE.UU.

Ó longo de seis sesións presentou ós estudantes os fundamentos teóricos da agricultura urbana e os sistemas alimentarios locais, tratando temas tales como a importancia destes sistemas de produción de cara á seguridade alimentaria, a economía local e a cohesión social. Nas conferencias tamén abordou o contexto global: os desafíos que o cambio climático supón para a agricultura urbana ou a relación entre a seguridade alimentaria e patrimonial, todo nun elocuente inglés americano marcado polas bromas.

Logo do xantar do grupo na cafetería da Facultade de Veterinaria, o profesor Morales continuou explicando a agricultura urbana dende o punto de vista da sustentabilidade, os beneficios socioeconómicos e o impacto sobre a natureza e o medio ambiente.

Por último, falou das iniciativas locais no sector privado, tales como o mercado de produtos

plots and city farms.
Afterwards Ad Woustra, lecturer in interactive planning at VHL, introduces the students to Rapid Rural Appraisal, a combination of methods for incorporating existing knowledge and the experiences and ideas of local communities and stakeholders in planning processes.

operaties, stadsmoestuinen en stadsboerderijen.
Ad Woudstra, docent interactieve planning bij VHL, laat de studenten daarna kennismaken met Rapid Rural Appraisal, een combinatie van methoden waarmee je bestaande kennis en de ervaringen en ideeën van lokale gemeenschappen en belanghebbenden kunt opnemen in planningsprocessen.

locais, as cooperativas comerciais, as hortas en solares urbanos ou as granxas urbanas.
Despois, Ad Woustra, profesor de Planificación Interactiva no VHL, presentou ós alumnos o denominado Diagnóstico Rural Básico: unha combinación de métodos para a incorporación dos coñecementos, experiencias e ideas da comunidade local e outros axentes ós procesos de planificación.

Developments in the local market

The following morning, on Tuesday, 23 October, the students pay a visit to the market hall on the Praza de Abastos square in the heart of Lugo. There they interview stallholders selling food produce and their customers. The ground floor is taken up by farmers and small-scale producers who offer their produce for sale on Tuesdays and Fridays. The top floor contains permanent shops. A complicating factor for the interviews is that the questions have to be interpreted from English into Spanish and the answers in the opposite direction. In the afternoon Morales gives a lecture on governance at the USC campus. Good governance lets people develop their capacities and shapes relationships amongst people or between people and spaces. Morales also talks about policy formulation and planning in the public sector. In his final lecture he compares the practice in Europe with that in America with regard to food and urban agriculture. Then the students discuss the market interviews. They were struck by the advanced age of both the customers and the stallholders, and they conclude that the market opening hours do not fit in with the needs of younger people. It also turns out that the small-scale sellers on the ground floor of the market hall have been losing customers because of the economic crisis. The shops on the upper floor have been less affected as they are open every day and have loyal regular customers. However, one butcher did say that people tend to buy half a kilo of meat now rather than a whole kilo. Morales concludes that in general the situation in the market reflects the wider socio-economic developments. Ana Isabel García Arias, professor of Econom-

Ontwikkelingen op de lokale markt

De volgende ochtend, op dinsdag 23 oktober, bezoeken de studenten het marktgebouw aan de Praza de Abastos, hartje Lugo. Daar interviewen ze verkopers van voedselproducten en hun klanten. Op de benedenverdieping bieden boeren en kleinschalige producenten op dinsdag en vrijdag hun producten te koop aan. Op de bovenverdieping zijn vaste winkels ingericht. Wat de interviews bemoeilijkt is dat de vragen van het Engels naar het Spaans moeten worden vertaald en de antwoorden de omgekeerde weg afleggen. In de middag geeft Morales op de campus van USC college over governance. Good governance stelt mensen in staat hun capaciteiten te ontwikkelen en creëert relaties tussen mensen onderling of tussen mensen en ruimtes. Verder gaat Morales in op beleidsvorming en planning in de publieke sector. In zijn laatste college zet hij de Europese en de Amerikaanse realiteit rondom voedsel en stadslandbouw tegen elkaar af. Vervolgens bespreken de studenten de markt-interviews. De gevorderde leeftijd van zowel klanten als verkopers is hen opgevallen en ze constateren dat de marktijden niet aansluiten op de behoeften van jonge mensen. Verder bleek dat de kleine verkopers op de benedenverdieping van het marktgebouw minder klanten hebben door de economische crisis. De winkels op de bovenverdieping hebben daar minder last van, die zijn iedere dag open en hebben vaste klanten. Wel kopen mensen nu eerder een halve kilo vlees en geen hele kilo, vertelde een slager. Morales concludeert dat je in het algemeen op de markt veel terugziet van de grotere sociaal-economische ontwikkelingen.

A evolución do mercado local

Á mañá seguinte, o martes 23 de outubro, os alumnos visitaron no centro da cidade vella o edificio no que se celebra o mercado -a Praza de Abastos- para entrevistar ós vendedores e á clientela. A planta baixa congrega os martes e venres os postos de venda de agricultores e pequenos produtores locais. Na planta superior están os postos permanentes de venda fixa que abren todos os días da semana. O idioma dificultou a obtención fluída de información posto que as preguntas debían ser traducidas do inglés ó galego e as respostas de maneira inversa. Pola tarde, o profesor Morales deu unha conferencia sobre gobernanza no campus da USC. A boa gobernanza permite ás persoas desenvolver as súas capacidades e formas de relacionarse entre si e cos espazos. Morales tamén falou sobre a formulación de políticas e a planificación no sector público e, na última conferencia, comparou a práctica europea e norteamericana. Despois da conferencia, os estudantes discutiron as entrevistas realizadas no mercado. Resultoulles sorprendente a avanzada idade, tanto dos clientes como dos feirantes, e concluíron que o horario da praza non encaixa coa rutina horaria dos máis novos. Tamén identificaron que os vendedores da planta baixa, con venda só os martes e venres de mercado, perderon clientes a raíz da recesión económica dos últimos anos. As tendas da planta superior víronse menos afectadas xa que están abertas todos os días da semana e teñen clientela fiel habitual. Non obstante, un dos carniceiros comenta que antes a xente tendía a comprar un quilo de carne e agora compran medio. Ó respecto, Morales afirmou

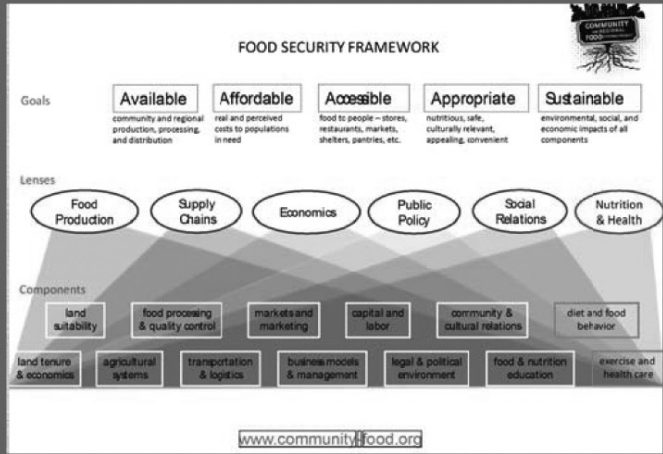
¿THE FOODLANDSCAPE OF LUGO?

ASSIGNMENT

EXCHANGE BETWEEN STUDENTS FROM THE NETHERLANDS AND SPAIN TO PROPOSE A PLAN TO CREATE A LOCAL FOOD SYSTEM IN THE CITY OF LUGO, AIMED AT PROTECTING GREEN AREAS IN THE CITY, FOSTERING FOOD PRODUCTION ACTIVITIES BOTH IN URBAN AND NEARBY RURAL AREAS AND SUGGESTING STRATEGIES TO COMMERCIALIZE LOCAL PRODUCTS.

IN SHORT THE STORY OF FOODSYSTEM

BY PROF MORALES

SPATIAL TRANSLATION FOODSYSTEM

BY JOS ULIJN AND RUTH FLEUREN

LUGO

INTERVIEWS ON THE PRAZA THE ABASTOS

"A VEGETABLE GARDEN ON ITS OWN CAN NOT FEED A FAMILY"

"UNCERTAIN SUBSISTENSE, WE DEPEND OF A FEW REGULAR CUSTOMERS"

PROJECT RATO RIVER GARDENS

"THE VEGETABLE GARDENS HAVE AN IMPORTANT SOCIAL FUNCTION, WE FEEL LIKE A FAMILY"

"I TEACH MY KIDS TO GROW VEGETABLES"

"I'M IMPRESSED THAT I GROW MY OWN VEGETABLES"

"UNBELIEVABLE, THERE IS AN WAITING LIST"

INTERVIEWS WITH THE MUNICIPALITY

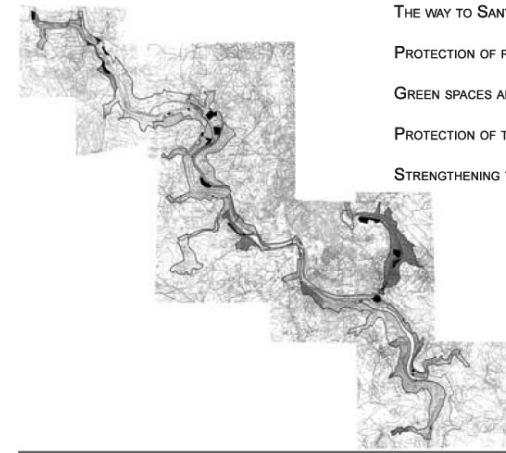
"GETTING THE COUNTRY SITE A LIVE AGAIN BY GIVING THE PEOPLE FROM THE CITY A PLACE IN THE COUNTRY SITE"

FARM VIDA DE ALDEA

"IN THE BEGINNING PEOPLE WERE SCEPTIC BUT NOW PEOPLE OPENED FOR THE INNOVATIVE IDEAS"

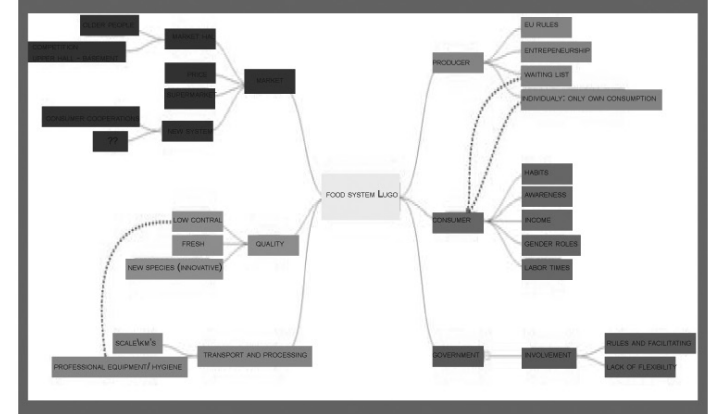
AGENDA 21

- THE WAY TO SANTIAGO IS PROTECTED
- PROTECTION OF RIVER MINO AND RIVER RATO
- GREEN SPACES AROUND THE RIVERS
- PROTECTION OF THE LAND OUTSIDE THE CITY
- STRENGTHENING THE ROLE OF AGROBUSINESS

SUMMARY FOODSYSTEM AND DEVELOPMENTS IN LUGO

BY JOS ULIJN AND AD WOUDESTRA

ics at the USC, confirms this. The custom of going to the market in the morning is disappearing now that so many women are in paid employment. People go to the supermarket, which is always open and offers a wide-ranging assortment.

The day ends with a presentation by Ad Woudstra and the Dutch Landscape Architecture lecturers Jos Ulijn and Ruth Fleuren on the mindscape method that they have developed. This method lets you visualize knowledge and ideas about the landscape, in this case a living landscape and a food landscape.

Dat wordt onderstreept door Ana Isabel García Arias, professor Economie aan de USC. De gewoonte om 's ochtends naar de markt te gaan, verdwijnt nu vrouwen zijn toegetreden tot de arbeidsmarkt. Mensen gaan naar de supermarkt, die altijd open is en een breed assortiment heeft.

Aan het eind van de dag tonen Ad Woudstra en de Nederlandse docenten Landschap-sarchitectuur Jos Ulijn en Ruth Fleuren de door hen ontwikkelde mindscape methode, waarmee ze de kennis en ideeën over het landschap visualiseren, in dit geval een living landscape en een food landscape.

que, en xeral, a evolución do mercado reflicta a evolución socioeconómica da rexión ou localidade en cuestión.

Ana Isabel García Arias, profesora de Economía da USC, confirmao. O costume de ir ó mercado pola mañá está desaparecendo, en parte, pola incorporación da muller ó mundo laboral. A xente prefire ir ó supermercado, sempre aberto e cunha ampla variedade de produtos.

A xornada remata cunha presentación de Ad Woustra e os profesores de Arquitectura da Paisaxe Jos Ulijn e Ruth Fleuren sobre o método Mindscape. Este permite visualizar a información recollida e as ideas de planificación formuladas sobre a paisaxe, neste caso, unha paisaxe agroalimentaria viva.

Vegetable plots, laws and an artistically inclined farmer

Galicia is the wettest province in Spain with 270 days of rain a year. On Wednesday morning, 24 October, the international group walks through the driving rain to the scenic green area next to the Rato where the vegetable plots are to be found. The initiative for the allotments came from the Federation of Neighbours Associations in Lugo, with support from the province. The project started with sixty plots. Now there are three hundred, and a long waiting list.

Once they are inside out of the rain, the students talk to Maria José. She had no previous experience of growing vegetables. "I was so happy when I saw the flowers appear on my aubergine plant for the first time," she says. She is also a member of the Bandullo Ecológico, a cooperative that aims to promote both the production and consumption of local produce in Lugo.

Sonsoles Lopez is a provincial politician who holds the office for the environment and sustainable development. She explains that the

Moestuinen, wetten en een kunstzinnige boer

Galicië is de natste provincie van Spanje met 270 regendagen per jaar. Het internationale gezelschap loopt op woensdagochtend 24 oktober in de stromende regen door het prachtige groene gebied bij de Rato waar de volkstuinen liggen. De volkstuinen zijn een initiatief van de Federation van Buurtverenigingen uit Lugo, en wordt gesteund door de provincie. Het project startte met zestig tuinen en heeft er inmiddels driehonderd, en een lange wachtlijst.

Enmaal droog binnen praten de studenten met Maria José die geen ervaring had met het verbouwen van groenten. "Mijn plezier toen ik voor het eerst de bloemen van de aubergine zag bloeien, was enorm", vertelt ze. Ze is ook lid van de Bandullo Ecológico, een coöperatie die zowel de productie als de consumptie van lokaal geproduceerd voedsel in Lugo wil promoten.

Sonsoles Lopez is als provinciaal politicus verantwoordelijk voor milieu en duurzame ontwikkeling. Ze vertelt dat het project wordt ge-

Hortas, leis e un agricultor artista

Galicia é a rexión máis húmida de España con 270 días de choiva ó ano. A mañá do mércores 24 de outubro, o grupo internacional camiña baixo a choiva cara a zona verde ó carón do río Rato que acolle as hortas urbanas. Esta iniciativa procedeu da Federación de Asociacións de Veciños de Lugo, coa colaboración da Deputación Provincial de Lugo. O proxecto iniciouse con sesenta parcelas. Agora existen trescentas e unha longa lista de usuarios á espera.

Xa a cuberto, os estudantes coñeceron a María José, xestora dunha das hortas, quen, non tendo experiencia previa no cultivo de hortalizas, di "foi unha alegría ver flores nas plantas de berenxenas por primeira vez". Ela é tamén membro do Bandullo Ecológico, unha cooperativa que ten por obxectivo promover a produción e consumo dos produtos locais de Lugo.

Sonsoles López, Deputada Provincial responsable da Área de Medio Ambiente e Enerxías Renovables, explica que o proxecto foi finan-

project is funded with EU money. "We are encouraging this development for economic, educational, social and environmental reasons. It has attracted a lot of interest. For some families, the food they grow on their allotment is essential."

The students leave the allotments to return to Lugo. They look round the O Carmen district, which covers an area from the countryside to the old city walls. There is a lot of unused land in O Carmen that could be utilized for urban agriculture.

financierd met EU-geld. 'Wij stimuleren deze ontwikkeling vanwege de economische, educatieve, sociale en milieuredenen. Er is veel interesse voor. Voor sommige gezinnen is het voedsel dat ze in hun tuin verbouwen essentieel.'

Vanuit de tuinen vertrekken de studenten naar Lugo. Ze bezichtigen de wijk O Carmen dat van het platteland tot aan de stadsmuren loopt. In O Carmen is er veel braakliggende grond, dat voor stadslandbouw kan worden benut.

ciado con fondos europeos. "O proxecto estase levando a cabo por razóns económicas, educativas, sociais e ambientais. Xerou moito interese e para algunhas familias os alimentos cultivados son fundamentais".

Os alumnos deixaron as hortas para volver a Lugo, onde visitaron o Barrio do Carme. Este abarca unha área que vai dende as zonas verdes da periferia ata as vellas murallas do centro da cidade e presenta bastantes solares abandonados que poderían ser usados para agricultura urbana.

The group visits the municipality, where the students talk to Paz Abreira. As municipality council member on infrastructure she is responsible for the implementation of Agenda 21 in Lugo. Abreira explains that farming is seen as rather backward, a thing of the past. "People have an inferiority complex and preconceived ideas when it comes to agriculture, so the options for urban agriculture don't even cross planners' minds." She thinks the crisis may change that. "The high prices show the economic importance of farming, and dependency on tomatoes, onions and potatoes is growing."

According to the urban planner and architect Alberto Rodriguez, the conflicting Spanish and Galician laws stand in the way of urban agriculture. "The designated purpose for green areas in the city such as parks is recreation. There are very strict rules preventing the cultivation of food produce. It's a fossilized system and difficult to change."

De groep gaat naar de gemeente. Daar spreken de studenten met Paz Abreira. Zij is als wethouder infrastructuur verantwoordelijk voor de implementatie van Agenda 21 in Lugo. Abreira vertelt dat landbouw wordt gezien als iets achterlijks, iets van vroeger. 'Er heerst een minderwaardigheidscomplex en een vooroordeel jegens landbouw, dus planners denken niet eens aan mogelijkheden voor stadslandbouw.' Mogelijk brengt de crisis daar verandering in, denkt ze. 'De hoge prijzen laten het economische belang van de landbouw zien en de afhankelijkheid van tomaten, uien en aardappelen groeit.'

Volgens stedelijk planner en architect Alberto Rodriguez laten de conflicterende Spaanse en Galicische wetten geen ruimte voor stadslandbouw. 'Groene gebieden in de stad, zoals parken, hebben als bestemming vrijetijdsactiviteiten. Daar mag geen voedselproductie plaatsvinden, dat is zeer strikt gedefinieerd. Het is een fossiel systeem, en verandering is moeilijk.'

A seguinte parada foi o Concello para conversar con Paz Abreira, concelleira de Infraestruturas e responsable da implementación da Axenda 21 en Lugo. Abreira explica que a visión da agricultura é oposta á doutros lugares: aquí é algo do pasado. "A xente ten ideas preconcebidas en canto á agricultura e os produtores, complexo de inferioridade. A agricultura urbana non está na mente dos planificadores". Non obstante, contempla a posibilidade de que a actual crise económica poida tornar esta visión. "Os altos prezos dos produtos no mercado poñen en evidencia a importancia económica da agricultura local. A dependencia dalgunhas familias respecto do cultivo de produtos como tomates, cebolas ou patacas para satisfacer as necesidades alimenticias é cada vez maior".

De acordo co urbanista e arquitecto Alberte Rodríguez, a lexislación estatal e autonómica entran en contradición co desenvolvemento da agricultura en entornos urbanos. "O propósito designado para as áreas verdes nas cidades é o recreativo. Hai normas moi estritas que impiden o cultivo de alimentos nestas áreas. É un sistema legal arcaico e difícil de cambiar".

At the end of the afternoon the group is taken by bus to the Vida de Aldea farm. Following the milk crisis, this traditional dairy farm with 30 dairy cows was converted into an artistically inclined, multifunctional farm. The old barn has been converted into a party room for hire, school groups visit to learn about nature and town dwellers are able to rent vegetable plots.

Aan het eind van de middag reist het gezelschap per bus naar de boerderij Vida de Aldea. Deze traditionele zuivelboerderij met 30 melkkoeien is met dank aan de melkcrisis omgetoverd in een kunstzinnige, multifunctionele boerderij. De oude schuur is verbouwd tot feestzaal en wordt verhuurd, er komen schoolklassen om over de natuur te leren, en stedelingen kunnen er een groentetuin huren.

A media tarde, o grupo colle un bus cara a explotación "Vida de Aldea". A raíz da crise do sector lácteo esta explotación de trinta cabezas de gando vacún de leite converteuse nunha explotación multifuncional cun certo "toque" artístico. O vello celeiro foi reconvertido nun salón de festas de aluguer, a finca recibe grupos de escolares para fixar conceptos e identificar especies do medio natural que os rodea e os habitantes da cidade teñen a posibilidade de alugar parcelas para o cultivo de hortalizas.

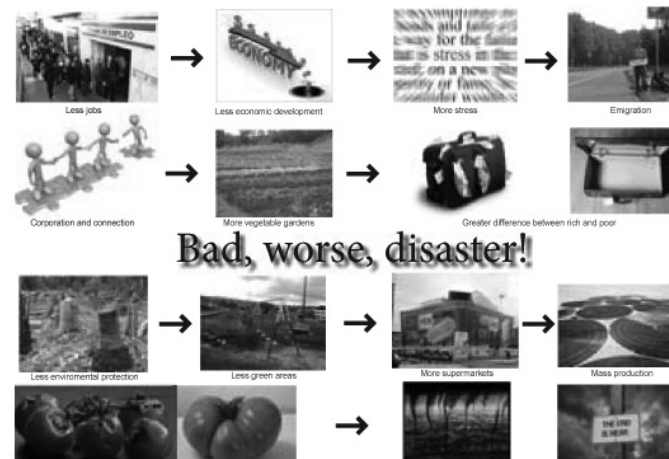
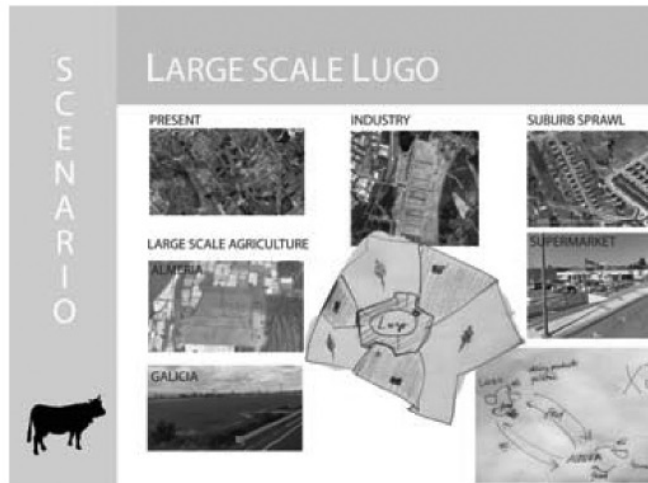

more awareness

crisis stops

crisis continues

less awareness

Uncertain developments

In the evening the students, urged on by Ad Woudstra, note down the key developments where the outcome is still uncertain:

- Agenda 21, climate change and sustainable development
- Population contraction due to relocation and migration
- Lack of awareness
- Economic crisis
- Conflict between small-scale and large-scale food production

The students take this list and select the developments they see as most crucial: the lack of awareness about sustainability and food, and the economic crisis. These two form two axes. The horizontal axis represents the economic crisis; on the left-hand side the crisis gets worse while on the right-hand side it passes. The vertical axis represents awareness. At the top, people are aware of the importance of sustainability and healthy, locally produced food while at the bottom there is a lack of awareness. The quadrants give the four scenarios that the groups will work out in more detail.

On Thursday, 25 October, each group concentrates on one scenario. They discuss the potential outcomes and opportunities, elaborate the scenarios and use self-made maps of the city to portray the changes and consequences.

Communication can be a problem, says Jasper Nillesen, a Garden and Landscape Architecture student. "The language makes it difficult to communicate. Also, the Dutch students have to take the lead because we are used to working with scenarios. But I am learning a lot about group processes and collaborating

Onzekere ontwikkelingen

's Avonds zetten de studenten, aangespoord door Ad Woudstra, de belangrijkste ontwikkelingen waarvan het nog onzeker is welke kant ze opgaan, op een rijtje:

- Agenda 21, klimaatverandering en duurzame ontwikkeling
- Bevolkingsafname door verhuizingen en migratie
- Gebrek aan bewustzijn
- Economische crisis
- Conflict tussen kleinschalige en grootschalige voedselproductie

Hieruit kiezen de studenten de in hun ogen meest essentiële ontwikkelingen: gebrek aan bewustzijn omtrent duurzaamheid en voeding en de economische crisis. Deze twee vormen twee assen, waarbij de horizontale as de economische crisis weergeeft. Aan de linkerkant verergert de crisis, aan de rechterkant gaat ie voorbij. De verticale as staat voor het bewustzijn. Bovenaan zijn mensen zich bewust van het belang van duurzaamheid en gezonde, lokaal geproduceerde voeding, beneden is er een gebrek aan bewustzijn. In de kwadranten vormen zich de vier scenario's die de groepen gaan uitwerken.

Op donderdag 25 oktober buigt elke groep zich over één scenario. Ze discussiëren over de potentiële uitkomsten en kansen, werken de scenario's uit en maken de veranderingen en gevolgen zichtbaar op eigengemaakte kaarten van de stad.

De communicatie verloopt soms moeizaam, zegt Jasper Nillesen, student Tuin- en landschapsinrichting. "Vanwege de taal is het lastig communiceren. Daarnaast moeten de Nederlandse studenten het voortouw nemen,

Objetivo incerto

A última hora da tarde, os estudantes, alentados por Ad Woustra, anotaron os conceptos clave de cara ó, polo de agora, incerto resultado:

- Axenda 21, cambio climático e desenvolvemento sustentable
- Demografía en declive
- Falta de conciencia
- Crise económica
- Conflito entre produción a pequena e gran escala

Os estudantes tomaron a lista e discutiron cales delas eran máis determinantes, resultando: a falta de conciencia sobre a importancia dos sistemas alimentarios locais e a crise económica.

Ambas vertebraron un cuadrante de escenarios, onde o eixo horizontal representa a crise económica (cara o lado esquerdo a crise acentúase e cara o lado dereito, a situación socioeconómica mellora) e o eixo vertical representa a toma de conciencia sobre a importancia socioeconómica dos sistemas alimentarios locais (na parte superior a poboación toma conciencia e, na inferior, pérdela).

Cada cuadrante configura os distintos escenarios cos que traballarán os grupos para a obtención de resultados.

O xoves 25 de outubro cada grupo centrou o traballo nun escenario: discutiron sobre a evolución potencial e as oportunidades, desñaron os escenarios e elaboraron mapas da cidade para representar os cambios e consecuencias.

"Ás veces a comunicación é un problema", di Jasper Nillesen, estudante de Xardinería e Arquitectura da Paisaxe. "A linguaxe dificulta a

with people from different cultures.”
At first, the Spanish student Jorge Peña Lopez found it scary to talk in English but he got used to it after a couple of days, he says. “I’ve learnt a lot about food systems and agriculture, and I’m hungry for yet more knowledge. Food is very important. My grandparents used to grow vegetables in the countryside, but I have been surprised by the initiatives for agriculture in the city. If everyone were to produce food locally and sustainably, the world would be a different place.”

The American professor Alfonso Morales sees many opportunities for Lugo, depending on the relationships between the different sectors, the organizations and associations and the various activities in the food system. “A resilient local food system could be created if those relationships were to develop. At the moment the activities seem to be isolated ventures. I’m curious to see whether the authorities can play a more active role. Food systems play a key part in the economic development in this unique region. A crisis can sometimes offer an opportunity, which must be recognized.”

omdat we gewend zijn om met scenario’s te werken. Maar ik leer wel veel over groepsprocessen en het samenwerken met andere culturen.’

Aanvankelijk vond de Spaanse student Jorge Peña Lopez het eng om Engels te spreken, maar na een paar dagen ging het beter, zegt hij. ‘Ik heb veel geleerd over voedselsystemen en landbouw en ben dorstig naar nog meer kennis. Voedsel is heel belangrijk. Mijn grootouders verbouwden wel groenten op het platteland, maar de initiatieven voor landbouw in de stad vind ik verrassend. Als iedereen lokaal en duurzaam zou produceren, zou de wereld een andere plek zijn.’

De Amerikaanse docent Alfonso Morales ziet veel mogelijkheden voor Lugo, afhankelijk van de relaties tussen de afzonderlijke sectoren, de organisaties en verenigingen en de verschillende activiteiten in het voedselsysteem. ‘Wanneer die relaties groeien, kan er een veerkrachtig (resilient) lokaal voedselsysteem ontstaan. Nu lijken de activiteiten los van elkaar te staan. Ik ben ook benieuwd of de overheid een actievere rol kan spelen. In deze unieke regio spelen voedselsystemen een be-

comunicación. Ademais, os estudantes holandeses tenden a tomar o liderado pois estamos máis acostumados a traballar con escenarios. Non obstante, eu estou aprendendo moito do traballo en grupo e a colaboración entre persoas de diferentes culturas”.

Ó principio, o estudante galego Jorge Peña López manifestou ter certo medo a falar en inglés pero un par de días despois xa estaba acostumbrado. Di, “ó longo destes días aprendín moito acerca dos sistemas alimentarios e agricultura urbana e teño curiosidade por saber máis. A comida é moi importante. Meus avós cultivan hortalizas na aldea e sorprendéronme moito as iniciativas de agricultura en entornos urbanos. Se todos cultivásemos produtos localmente e de maneira sustentable, o mundo sería un lugar diferente”.

O profesor americano Alfonso Morales ve moitas oportunidades para a agricultura urbana na cidade Lugo vistas as relacións entre os diferentes sectores, organizacións e asociacións implicadas e as iniciativas xa postas en marcha. Un sistema alimentario local flexible sería posible se se lograsen enlazar e vincular todas as iniciativas illadas.

Morales is enthusiastic about the intercultural teamwork. "The collaboration and interviews are teaching students to understand different perspectives and interests. They are also getting a good understanding of scenario planning and the various paths that could be taken."

langrijke rol in de economische ontwikkeling. Soms biedt een crisis een kans die moet worden herkend.'

Over het interculturele teamwork is Morales enthousiast. 'Door de samenwerking en interviews leren de studenten verschillende perspectieven en belangen begrijpen. Ook krijgen ze een goed begrip van scenarioplaning en de verschillende wegen die kunnen worden bewandeld.'

"Teño a curiosidade por ver se as autoridades poden desempeñar un papel máis activo. Os sistemas alimentarios xogan un papel clave no desenvolvemento económico desta rexión única. Unha crise pode ofrecer unha oportunidade que debe ser identificada".

O profesor Morales está entusiasmado co traballo de equipo, "a colaboración e as entrevistas están ensinando ós estudantes a entender as diferentes perspectivas e intereses. Por outra banda, tamén están a recibir formación en procesos de planificación mediante formulación de escenarios e alternativas posibles".

THE FOODLANDSCAPE OF LUGO?

FARM VIDA DE ALDEA

AGENCIA 21

INTERVIEWS ON THE PRAÇA THE AGADITOS

PROJECT RATO RIVER GARDENS

SUMMARY FOODSYSTEM AND DEVELOPMENTS IN LUGO

MEETINGS WITH THE MUNICIPALITY

FOODLANDSCAPE

GREEN PARADISE

MASTERPLAN

Use the value
Create edible
More green on private propp
Public garden urban area
Moving agricul

CITY FARMS

GREEN

Econom

Private and

INSIDE THE W

Econom

From ideal future to doom scenario

Van ideaalplaatje tot doemscenario

Dun futuro ideal a un escenario catastrófico

The first student presentations were delivered on the morning of Friday, 26 October. The opening scenario is called 'Crisis asks for creativity'. It assumes the economic situation has worsened while awareness has grown. People have less money so they have to be more inventive. They create an edible green city with fruit trees and roof gardens. Vacant sites are turned into vegetable plots while businesses and supermarkets grow vegetables on the roofs. People who sell their produce in the market have to pay a 10 per cent tax, which the government then invests in public green spaces. Alfonso Morales commends this organizational approach.

Op vrijdagochtend 26 oktober zijn de eerste studentenpresentaties. Het eerste scenario heet '**Crisis asks for creativity**' en gaat uit van een verslechterde economie en een gegroeid bewustzijn. Omdat mensen minder geld hebben, moeten ze meer initiatief nemen. Ze creëren een eetbare groene stad met fruitbomen en daktuinen. Op braakliggende terreinen komen moestuinen en bedrijven en supermarkten telen groenten op het dak. Als mensen hun producten op de markt verkopen, betalen ze daar 10 procent belasting over, dat de overheid weer investeert in openbaar groen. Alfonso Morales prijst deze manier van organiseren.

A primeira presentación de resultados parciais foi feita polos alumnos a mañá do venres 26 de outubro. O escenario de apertura foi titulado "A crise pide creatividade" e supón que a situación económica empeora mentres que a conciencia sobre a importancia dos sistemas alimentarios locais aumenta.

A xente ten menos diñeiro e polo tanto teñen que ser máis creativos para facer fronte ás demandas alimentarias. Deseñan unha cidade verde comestible, con árbores frutais e xardíns no teito das edificacións. Os terreos baldíos son convertidos en hortos e os negocios e supermercados cultivan os vexetais que venden. A xente que vende a súa produción no mercado local paga un 10 % de impostos, os cales son investidos polo goberno en espazos verdes. Alfonso Morales resalta o enfoque organizativo deste escenario.

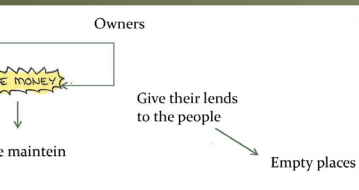
Crisis asks for creativity

CRISIS ASKS FOR CREATIVITY

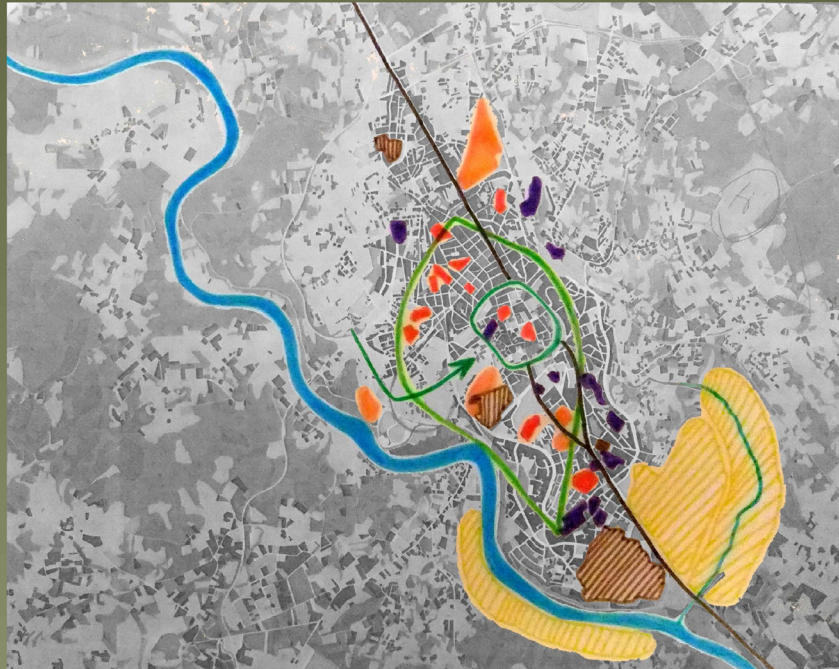
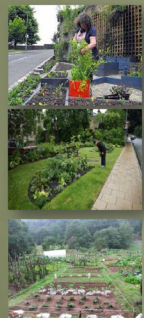
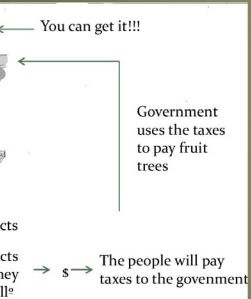
Municipals

of the wall
green city
commercial and
party
ns in rural and
ture in the city

Government

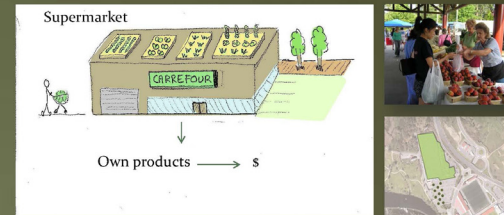
Public Spaces

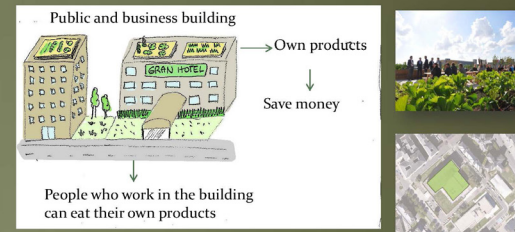
- Green
- Urban agriculture
- Moving agriculture to urban area
- Gardens on/next to privat buildings
- Public gardens
- Gardens in the city
- Gardens on/next to commercial buildings
- Education
- Miño river

YES, WE CAN!!!!

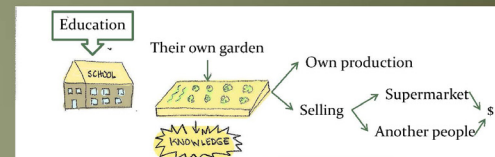
Supermarket

Business

Education

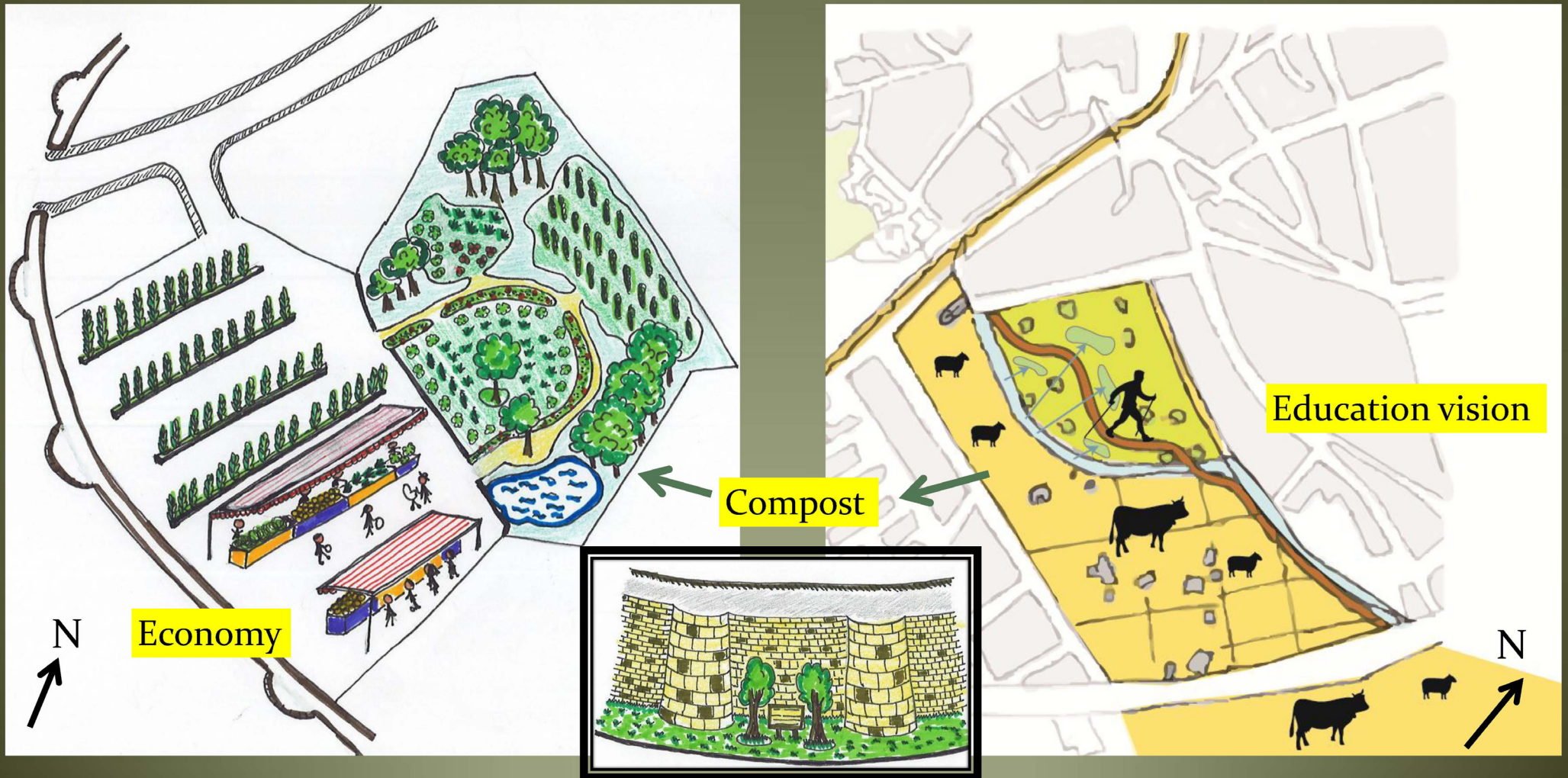

CRISIS ASKS FOR CREATIVITY

Detail plan
Of
Carme & Inside wall

INSIDE THE WALL

OUTSIDE THE WALL

GREEN PARADISE

MASTERPLAN

CRISIS ASKS FOR CREATIVITY

Principals
 Use the value of the wall
 Create edible green city
 More green on commercial and private property
 Public gardens in rural and urban areas
 Moving agriculture in the city

Government

Private and Public Spaces

Supermarket

Business

Education

LARGE SCALE LUGO

SPITAL PLAN

HOW WILL IT LOOK LIKE?

The site will consist of a mix of building types and green spaces. The design is based on the principles of the LUGO project, which aims to create a sustainable and vibrant urban environment.

PRINCIPLES

DETALIED PLAN PIRVIGALLA - AREA 1

INTEGRATED PARK 21

PERSPECTIVES OF AREA 2

DETALIED PLAN PIRVIGALLA - AREA 2

FUTURE

GREEN PARADISE

EL GARMEN

'Large-scale Lugo' represents an improved economic climate and lower awareness. The students' prediction is that the city and industrial areas will expand and farming will become more intensive. They also foresee an increase in scale and more trade with the rest of Spain. Because people have more money, they will want to live in more spacious surroundings around the edge of the city. In addition, the pilgrims' route to Santiago de Compostela will be improved. The students have worked out the implications for the spatial dimension particularly well in this scenario, says Urbano Fra Paleo, professor of Risk Management in the Department of Agricultural Engineering at USC.

'Large scale Lugo' representeert een verbeterde economie en een gedaald bewustzijn. De stad en het industriegebied groeien, de landbouw intensiveert en er treedt een schaalvergroting op en meer handel met de rest van Spanje, voorspellen de studenten. Omdat mensen meer geld hebben willen ze ruimtelijker wonen rondom de stad. Verder wordt de bedevaartsroute naar Santiago de Compostela opgeknapt. In dit scenario hebben de studenten de vertaling naar de ruimtelijk dimensie goed uitgevoerd, reageert Urbano Fra Paleo, universitair hoofddocent risico management bij het departement Agricultural Engineering van USC.

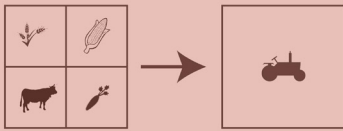
"Lugo a gran escala" representa unha mellora no clima económico e unha escasa conciencia sobre a importancia económica e social dos sistemas alimentarios locais. A predición dos estudantes é que as áreas industriais e agrícolas se expandirán e o uso do solo será intensivo. Tamén prevén que se amplíe a escala comercial e aumenten as exportacións e importacións de produtos co resto de España.

A xente, ó ter un mellor escenario económico, aspirará a vivir en entornos máis amplos na periferia da cidade. Por outra banda, a infraestrutura vinculada ó Camiño de Santiago será mellorada e tamén se ampliará a escala de Lugo como destino turístico.

"Os estudantes resolveron moi ben as implicacións a nivel espacial para a cidade de Lugo neste escenario" di Urbano Fra Paleo, profesor de Xestión de Riscos no Departamento de Enxeñería Agroforestal da USC.

Large scale Lugo

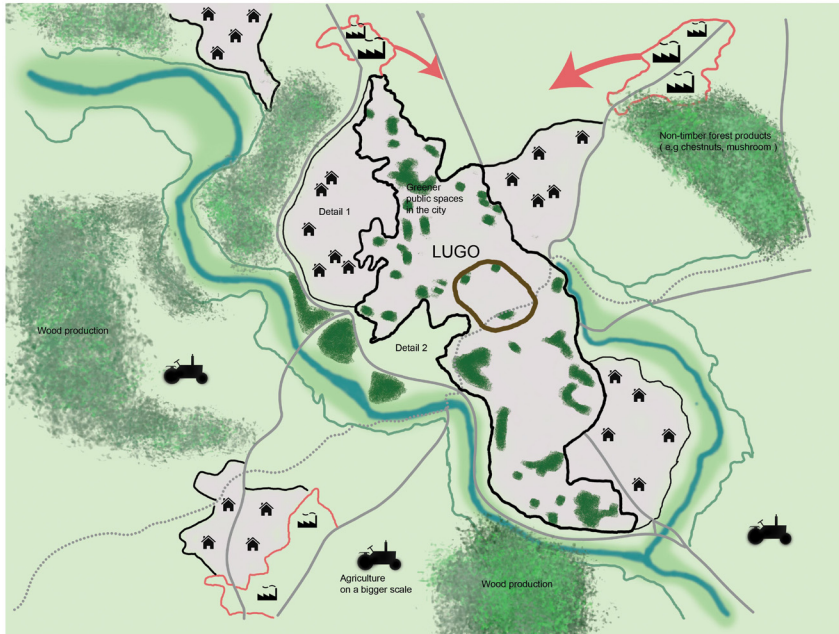
LARGE SCALE LUGO

Decrease of the awareness

Decrease of the crisis

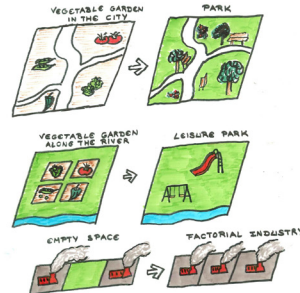
SPATIAL PLAN

HOW WILL IT LOOK LIKE?

The city will expand
 Industry will be developed
 Lot of jobs in the city
 Agriculture on a large scale
 Food for the city:
 larger scale supermarkets
 investment in the quality of the food
 important role of the government

PRINCIPLES

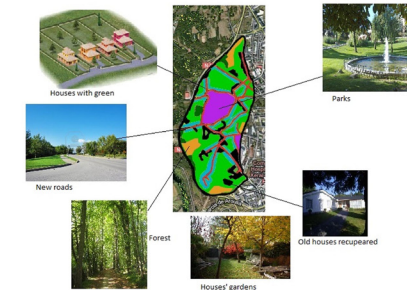

DETAILED PLAN; PIRINGALLA - AREA 1

BEFORE

AFTER

INTEGRATED AGENDA 21

The way to Santiago is protected
 Protection of river Miño and river Rato
 Green spaces along the rivers
 Protection of the land outside the city
 Strengthening the role of agribusiness
 and regional products

PERSPECTIVES OF AREA 2

BEFORE

AFTER

DETAILED PLAN: O CARME - AREA 2 PRESENT

FUTURE

The green parks of 'O Carme'

To strengthen the historical characteristics of Lugo (city walls, 'camino primitivo' de Santiago, Roman bridge)
 To make a green connection between the river Miño and the city of Lugo (access and visibility)
 To improve 'el camino primitivo' to Santiago
 To create gardens for leisure
 To maintain stone hedges (muros) of gardens
 To restore the old houses for activities of citizens
 To conserve and create walking paths

Then it is the turn of the 'Green paradise', the ideal future of a more healthy economy and greater awareness. Everything is geared to nature and food; the city will get green avenues, orchards, parks, houses with vegetable gardens and roof gardens. There will be a green belt around the city walls, the route to Santiago de Compostela will become greener and industry will make use of sustainable energy systems. There will also be country houses with large gardens in the surrounding countryside and farms with closed-loop recycling systems. The academics appreciate the links between the city and countryside and the different scales in this scenario.

Dan is het de beurt aan 'Green paradise', het ideaalplaatje van een verbeterde economie en een gegroeid bewustzijn. Alles is op natuur en voeding gericht en in de stad komen groene lanen, boomgaarden, parken, huizen met moestuinen en groene daktuinen. Er komt een groene gordel om de stadsmuur, de weg naar Santiago de Compostela wordt groener en de industrie maakt gebruik van duurzame energiesystemen. Verder komen er country houses met grote tuinen op het aangrenzende platteland en boerderijen met gesloten kringlopen. De docenten waarderen de verbinding van stad en platteland en de verschillende schaalniveaus in dit scenario.

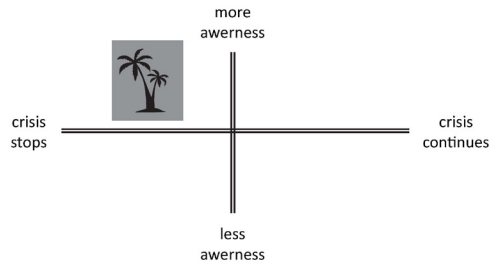
"Paraíso Verde" versa sobre o futuro ideal cunha economía prolífica e unha maior toma de conciencia sobre a importancia dos sistemas alimentarios. A planificación da cidade xira entorno á natureza e á comida: avenidas verdes, hortas, parques, casas con hortas e xardíns no teito. En particular, proxéctase un anel verde ó redor da Muralla, convértese o Camiño de Santiago nunha vía verde e incorpóranse sistemas enerxéticos sustentables ó sector industrial. O modelo de planificación tamén inclúe casas de campo con amplos xardíns ou granxas con sistemas de reciclaxe de ciclo pechado.

Con esta formulación, os estudantes estableceron nexos entre a cidade e o campo a distintas escalas.

Green Paradise

GREEN PARADISE

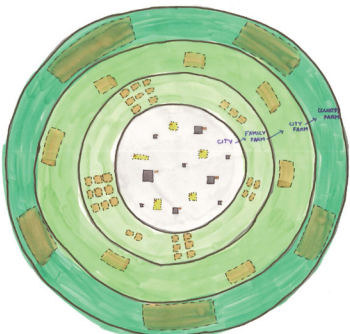
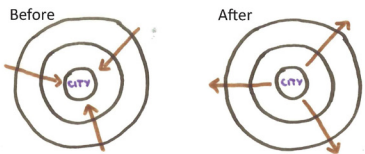
Synario

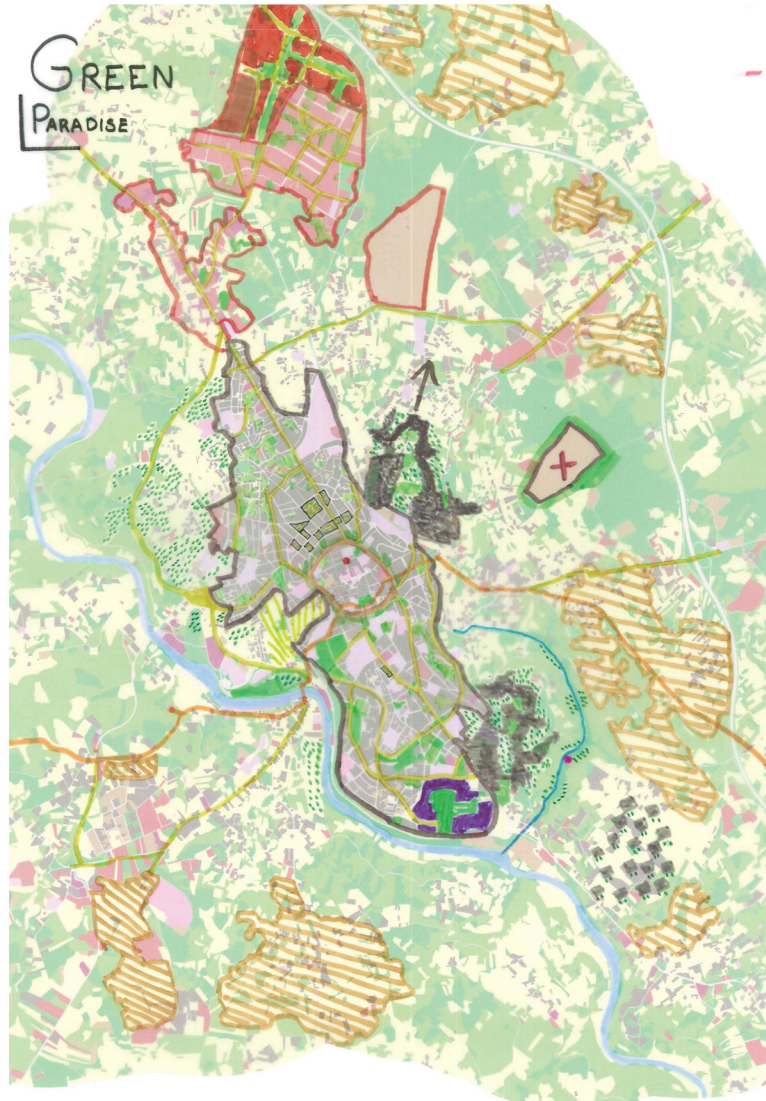
Vision

Concept

- Concept
- Central circle: City with its green areas
  - Second circle: Family vegetable gardens
  - Third circle: Food Production for restaurants, schools, university, hospital...
  - Forth circle: Country exportation

Legend

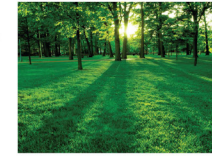
Park	City farm area	City farm area
Green lane	Camino de Santiago	Houses with gardens
Rooftop (vegetable) gardens	Houses with gardens	Apartment
Market	Apartment	Industrial Area
El Carmen	Industrial Area	Hospital
Family vegetable gardens	Hospital	Mino River

MASTERPLAN

Central area – Inside the wall

- Improvement and expansion of existing green areas and creation new ones.
- Removal of deteriorated buildings to expand these areas.
- Restoration of historical buildings.
- Plantation of more trees in green areas.

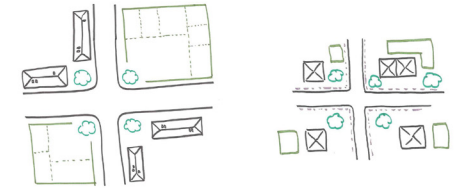
City

- Creation of a green belt around the Wall.
- Improvement and enlargement of existing green areas and creation new ones.

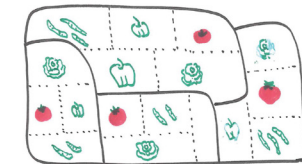
Expansion area of the city

- Located in north and east of the city.
- Possible construction of buildings with large green areas, and small houses with individual gardens.

Family vegetable gardens

- Located in south and west of the city, around the rivers Miño and Rato.
- Urban vegetable gardens to supply the basic needs of families.

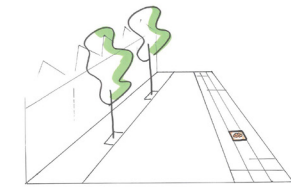
Surroundings

- Small villages with farms which supply of vegetables, milk, meat... to schools, hospitals, restaurants, bars...

Camino Primitivo de Santiago

- Improvement of the way keeping it clean and care.
- Plantation of more trees and creation of more natural areas.
- Improvement signage to promote tourism.

Industrial areas

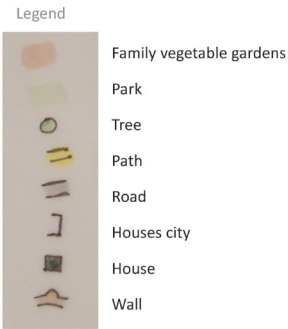
- More sustainable industry using renewable energies like solar, wind energie...

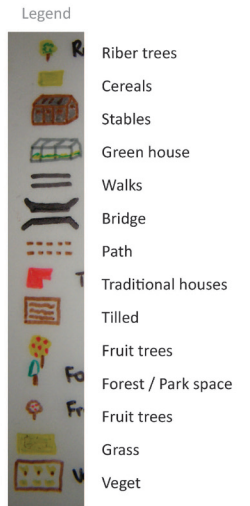
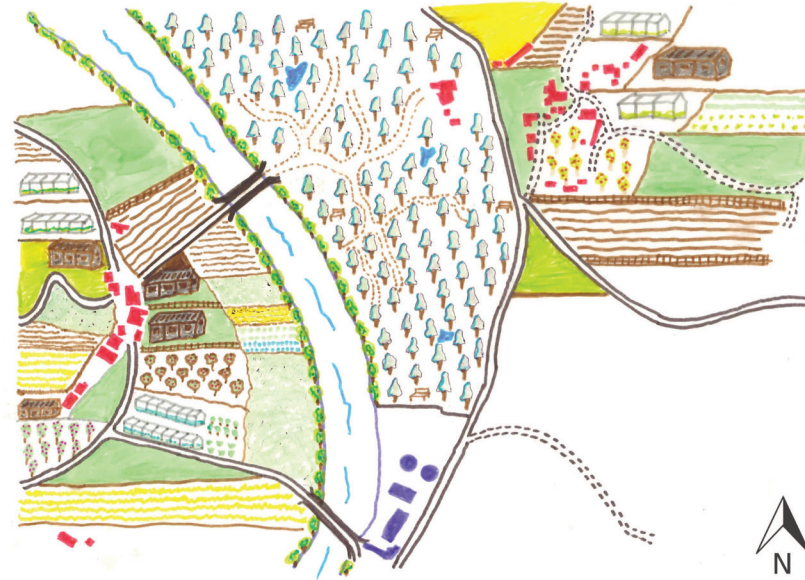
GREEN PARADISE

EL CARMEN

CITY FARMS

- Utopist city park
- Open view to citywall
  - Houses disappear
  - Ronda de Carme and Ronda de Muralla > Tunnel

- No allowed cars in the city park
- Relax
  - Parking under the ground near Muralla du Lugo

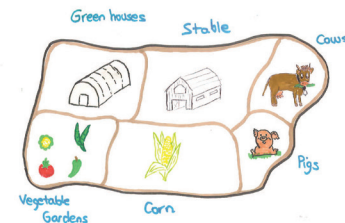
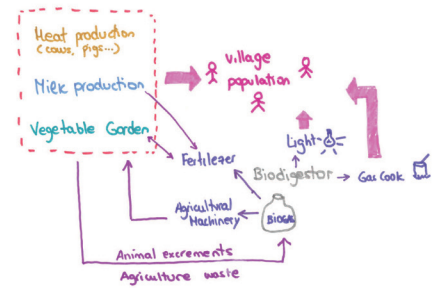
- Utopist Park
- A lot Fruit trees
  - The ideal park for vegetable gardens combined with relax environment
  - City combined with nature

Concept

- Balanced small village
- Closed sustainable system
  - Specialized farmers
  - One village, almost all kinds of farmers
  - Renewable energies
  - Romantic place: parks, rehabilitation of traditional and historical elements
  - Local food: Bottling and canning for tourism: RURAL TOURISM
  - Country exportation

Supermarket

Business

SPATIAL PLAN

DETAILED PLAN PRINGALLA - AREA 1

DETAILED PLAN O'CARME - AREA 2

HOW WILL IT LOOK LIKE?

PRINCIPLES

INTEGRATED AGENDA 21

PERSPECTIVES OF AREA 2

FUTURE

The green parks of 'O' Corner'

Legend

Disaster

WE CAN!!!!

Finally they get the worst-case scenario: 'Bad, worse, disaster!' with worsened economic conditions and lower awareness. The gap between poor and rich will grow and the rich will take cover behind the security of the ancient city walls. The poor will live all around. Slums will appear on the outskirts of the city with vegetable plots, but these will not provide enough food. As a result, people will rely on cheap supermarkets with poor-quality food. The rural areas will see the introduction of polluting intensive farming. There will be no more conservation of nature and the environment, and the woods nearby will be used for fuel.

Uiteindelijk komt het worst case scenario aan bod, '**Bad worse disaster!**', met een verslechterde economie en een gedaald bewustzijn. De kloof tussen arm en rijk wordt groter en de rijken verschansen zich binnen de beveiligde oude stadsmuren. Daaromheen wonen de arme mensen en er ontstaan sloppenwijken om de stad met moestuinen, maar die leveren niet genoeg voedsel op. Daarom is men aangewezen op goedkope supermarkten met producten van lage kwaliteit. In het landelijke gebied komt vervuilende intensieve landbouw. Natuur en milieu worden niet meer beschermd en de nabijgelegen bossen worden gebruikt als brandhout.

Xa por último, o peor dos escenarios: "¡Mal, peor, desastre!", cun grave empeoramento da situación económica e unha baixa concienciación sobre o papel dos sistemas alimentarios locais. O escenario proxecta unha acentuación das desigualdades sociais entre ricos e pobres que repercutirán na ordenación urbanística do espazo: os ricos buscarán a protección das antigas murallas. Os pobres vivirán fóra do perímetro das mesmas.. Aparecerán barrios de chabolas nas aforas da cidade con hortas pero estas hortas non subministrarán comida de abondo. Como resultado, a xente dependerá de supermercados baratos con alimentos de mala calidade. En paralelo, as zonas rurais incrementarán a carga de contaminantes asociados ós modelos de produción intensiva. A protección e conservación da natureza e medio ambiente perderá peso nas políticas locais e a deforestación dos bosques para combustible será inmediata.

Bad worse disaster

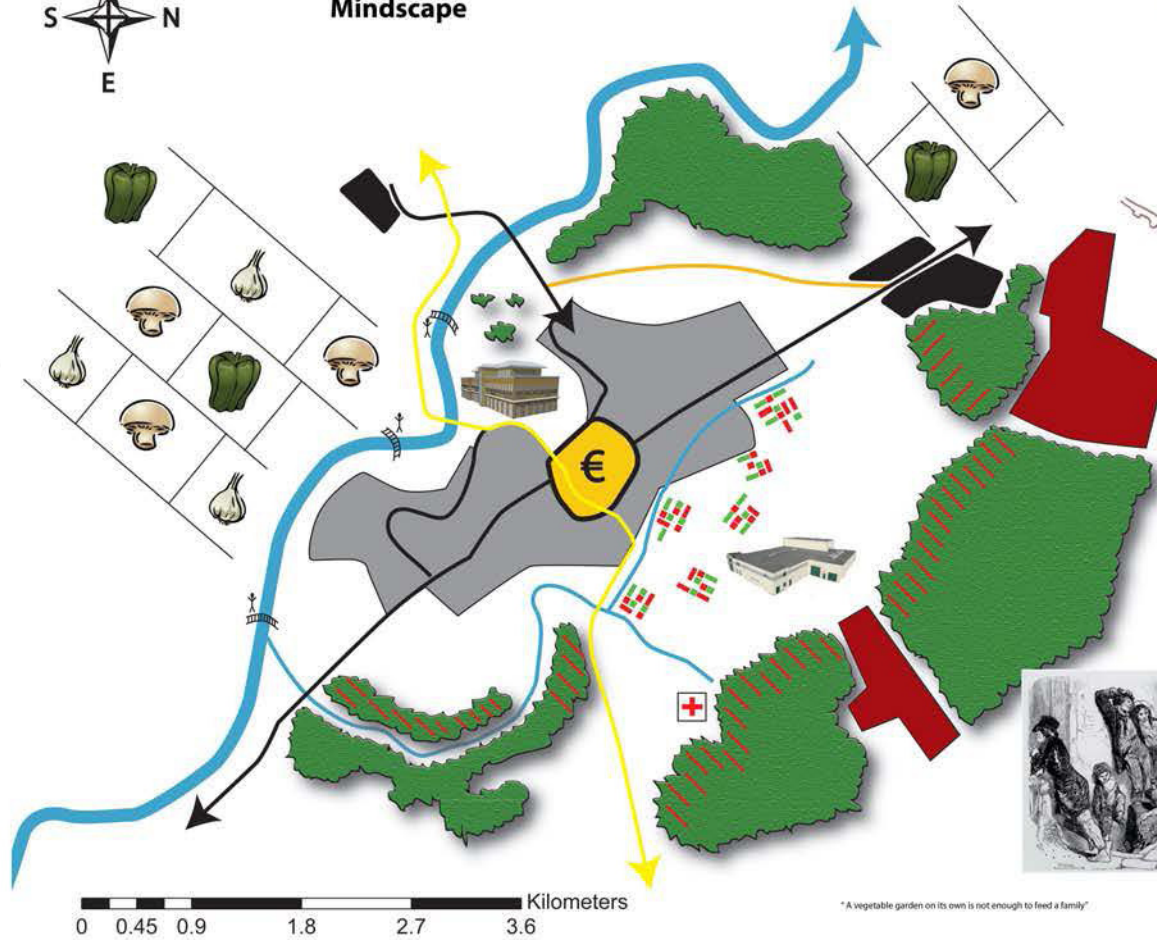

Legend

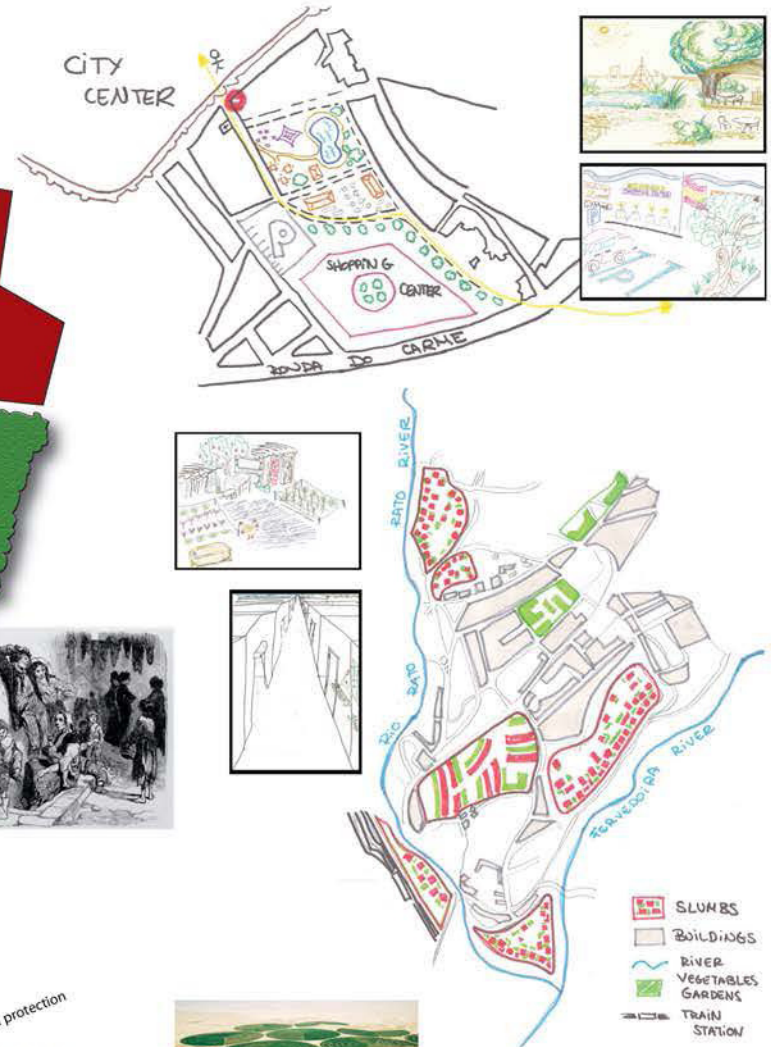
- Normal buildings
- Rich zone
- Slum settlement
- Industry
- Abandoned industry
- Main roads
- Santiago's road
- New road
- Pedestrian bridge
- Forest
- Deforestation
- Mass production
- Hospital
- Rich supermarket
- Poor supermarket

Mindscape

Bad, worse, disaster!

Deteriorating economic situation and rising unemployment

Co-operation and connection

Emigration

More vegetable gardens

Greater difference between rich and poor

Less environmental protection

More supermarkets

Mass production

More pollution

THE END IS NEAR

Story

SIMILARITIES

x El Carmen → green + nice

x Santiago Primitivo

x Social aspects

x City will grow

x Agriculture stays

x NO NEED FOR FOOD

x FOOD SYSTEM CHANGE (⇒) LANDSCAPE CHANGE

x - II - (⇔) SOCIAL ASPECT / SYSTEM

x INTEREST IN GREEN AREA

- TRANSFORMATION OF ABANDONED PLACES.

- INDEPENDENCE OF LUGO IN TERMS OF FOOD.

- IMPORTANCE OF THE HISTORY OF LUGO.

- Importance of the CITY WALL

- Importance of people's awareness

- Importance of local food

Measures

The next assignment for the groups is to refine their scenario and draw up a detailed plan for the district of O Carmen and another area for the final presentations on the following day. VHL lecturer Ad Woudstra acknowledges that one week is not long enough to get extensive results that have been well thought through. "Your data is based on a limited analysis but even so, a quick scan like this is enough to point you in different directions. The landscape designers contribute to that process with their alternative point of view and by visualizing those directions. These resulting scenarios may set people in the municipality thinking."

Unfortunately, there is no-one there from the municipality, provincial authority or associations. But on the morning of Saturday, 27 October, the students present their posters and scenarios again, this time with detailed descriptions. Then Ad Woudstra takes things one step further. He makes the students look for the similarities between the four scenarios. Some of the things they spot are the consid-

Maatregelen

Als vervolgoopdracht moeten de groepen hun scenario verfijnen en een gedetailleerd plan maken voor stadsdeel O Carmen en een andere plek, voor de eindpresentaties de volgende dag. Een week is te kort om tot uitgebreide en goed doorwrochte resultaten te komen, onderkent VHL-docent Ad Woudstra. 'Je gegevens zijn gebaseerd op een beperkte inventarisatie, maar toch levert zo'n quick scan genoeg op om in verschillende richtingen te denken. De landschapsonwerpers helpen in dat proces met hun andere kijk en door die richtingen visueel te verbeelden. Met deze scenario's als resultaat zet je misschien mensen bij de gemeente aan het denken.'

Helaas zijn er geen mensen van de gemeente, de provincie of de verenigingen aanwezig. Maar op zaterdagochtend 27 oktober presenteren de studenten hun posters en scenario's opnieuw, nu voorzien van detailuitwerkingen. Vervolgens doet Ad Woudstra er nog een schepje bovenop. Hij laat de studenten de overeenkomsten zoeken tussen de vier scenario's. Ze noemen onder meer aandacht

Medidas

Medidas

A seguinte tarefa dos grupos consiste em refinar o seu escenario e elaborar un plan detallado para o barrio de O Carme e outra área para as presentacións finais do día seguinte.

O profesor do VHL Ad Woustra recoñece que unha semana non é suficiente para conseguir resultados amplos e ben detallados.

"Os seus resultados están baseados nunha análise limitada de datos, pero aínda así, unha análise rápida deste tipo é suficiente para definir diferentes escenarios de planificación posibles. Os arquitectos da paisaxe contribuíron ó proceso cun punto de vista alternativo e a visualización territorial e paisaxística de cada unha das alternativas. Os distintos escenarios poden facer reflexionar ós axentes municipais sobre a evolución futura da cidade".

Desafortunadamente, ningunha autoridade do goberno municipal ou provincial nin asociación asistiu á xornada de difusión de resultados. Aínda así, a mañá do sábado 27 de outubro, os estudantes presentaron os seus pósteres e escenarios de novo. Esta vez con descrições máis detalladas. Logo, Ad Woustra

MEASURES

NO REGRET

- to stay here
    - CHANGE THE FUNCTION OF OBANNIED SPACES.
    - to lobby for landuses (laws) that are ecological
    - to maintain agriculture + green area destination of land (usos de tierra permitidos)
  - rato gardens
  - green small area / stroke around the wall
  - agenda 21 → sanliago road
  - rehabilitate historical buildings.
  - Rural Tourism → local food
-
- To create an economical system based on local resources
  - To ~~learn~~ learn from examples from other regions
  - To show the added value, ^{to} of the municipality, of green space for citizens and tourists
  - To show the economical and social value of a green exploitation
  - ~~Awariness~~ Awareness of the area of 'EL Carme'
  - Awareness

eration for the city walls and the road to Santiago de Compostela, social aspects, the continuing agriculture, the importance of local food production, the expanding city and the impact on the landscape. They also mention the things that need to be avoided such as large-scale intensive farming, the disappearance of local food systems, the disappearance of green spaces and dependency on food imports.

Finally the students are asked to think up measures to prevent these situations. That results in the longest list, with solutions such as using waste land, ecological land use, combining rural tourism with local food production, creating an economic system based on local sources and persuading the municipality of the added value of green spaces for the city's residents and tourists.

voor de stadsmuren en de weg naar Santiago de Compostela, sociale aspecten, de blijvende landbouw, het belang van lokale voedselproductie, de groeiende stad en de effecten op het landschap. Daarna noemen ze zaken die vermeden moeten worden, zoals grootschalige intensieve landbouw, het verdwijnen van lokale voedselsystemen, het verdwijnen van groen en afhankelijkheid van voedselimport. Uiteindelijk moeten de studenten maatregelen bedenken om die situaties te voorkomen. Dat levert de langste lijst op, met oplossingen als braakliggende grond gebruiken, ecologisch landgebruik, plattelandstoerisme combineren met lokale voedselproductie, een economisch systeem gebaseerd op lokale bronnen creëren, en de gemeente overtuigen van de toegevoegde waarde van groen voor stadsbewoners en toeristen.

levou o exercicio un paso máis alá propoñendo ós alumnos a busca de similitudes entre os catro escenarios.

Algún dos eixos transversais identificados foron: a consideración da Muralla Romana e do Camiño de Santiago, os aspectos sociais, a continuación e promoción das iniciativas de agricultura urbana no entorno da cidade, a importancia local destes sistemas de produción, a expansión da cidade e o impacto dos cambios na paisaxe.

Os alumnos tamén listaron aquelas circunstancias que deberían ser evitadas, como por exemplo: a agricultura intensiva a gran escala, a desaparición dos sistemas alimentarios locais existentes, a desaparición dos espazos verdes ou a dependencia de importación de alimentos.

Finalmente, os estudantes propuxeron medidas para prever esas situacións. O resultado foi unha longa lista con solucións como: uso dos solares abandonados, combinación do turismo rural coa produción local de alimentos, creación dun sistema económico baseado nos recursos locais e a persuasión das autoridades municipais para que valoricen os espazos verde, tanto dende o punto de vista dos residentes como dos turistas da cidade.

Valuable ideas

“The students were able to produce scenarios that were realistic and identify key developments even though they did not have all the information,” says professor Urbano Fra Paleo. “The results are very valuable and the university can play a part in getting this knowledge across to the community. The university is also in a good position to exert pressure on the authorities and administrators to adopt new ideas.”

Fra Paleo was familiar with the process of scenario planning but not with this way of working intensively and the freedom the students were given. “Personally, I’m used to giving more direction and information, including information about the results that are expected.”

Andrés Manuel García Lamparte, a lecturer in sustainable urban planning and the organizer of the workshop, is satisfied. “The idea of an open air market with local produce aimed at town dwellers and tourists appealed to me. Having vegetable gardens next to the city walls is also a good idea. That is a way of rehabilitating the run-down areas. Also, it is right in the centre of the city and easy to get to, which would encourage people to grow their own vegetables.”

García Lamparte does notice a lack of ideas on how to preserve and reinforce the existing local food system that is gradually withering away. The workshop also gave him some new insights. “I was surprised to see that people in the city are not interested in urban agriculture projects because they still have such strong links with the surrounding rural areas.”

Waardevolle ideeën

‘Ook al beschikten de studenten niet over alle informatie, ze hebben scenario’s kunnen produceren die dichtbij de realiteit liggen en die belangrijke ontwikkelingen identificeren’, zegt universitair hoofddocent Urbano Fra Paleo. ‘De uitkomsten zijn heel waardevol en de universiteit kan een rol spelen in de vertaling van deze kennis in de samenleving. Ook heeft de universiteit een goede positie om druk uit te oefenen op overheden en bestuurders om nieuwe ideeën te adopteren.’

Het proces van scenarioplanning was niet nieuw voor Fra Paleo. Wat wel nieuw was, was het intensieve werken en de vrijheid die de studenten hadden. ‘Ik ben zelf gewend om meer richting en informatie te geven, ook over de resultaten die worden verwacht.’

Docent duurzame stedelijke planning Andrés Manuel García Lamparte, tevens de organisator van de workshop, is tevreden. ‘Het idee om openluchtmarkten met lokale producten te houden voor stedelingen en toeristen sprak me aan. Ook is het een goed idee om groentetuinen naast de stadsmuren te maken. Daarmee kun je de verwaarloosde delen rehabiliteren. Bovendien is het midden in de stad en makkelijk toegankelijk, waardoor je mensen aanspoort om hun eigen groenten te verbouwen.’

Wel miste García Lamparte ideeën om het bestaande lokale voedselsysteem dat langzaam aan het verdwijnen is, te behouden en te versterken. De workshop bracht hem ook nog nieuwe inzichten. ‘Het verbaasde me om te merken dat mensen in de stad niet geïnteresseerd zijn in stadslandbouwprojecten, omdat er nog zo’n sterke verbinding is met de rurale omgeving.’

Ideas valiosas

“Os estudantes foron capaces de producir escenarios realistas e identificar os temas clave a pesar de non contaren con toda a información”, di o profesor Urbano Fra Paleo.

“Os resultados son moi valiosos e a universidade pode actuar como canle de transmisión deles á comunidade. Ademais, ten unha posición na que pode exercer presión sobre as autoridades e administracións para adoptar novas ideas”.

Fra Paleo está familiarizado co proceso de planificación mediante construción de escenarios pero non coas xornadas intensivas e a liberdade dada ós estudantes. “Persoalmente, eu tivera dado máis directrices e información, incluíndo información sobre os resultados esperados”.

Andrés Manuel García Lamparte, profesor de Planificación Urbana Sustentable e organizador do obradoiro, está satisfeito. “A idea dun mercado de produtos locais ó aire libre destinado ós habitantes da cidade e a turistas resultou interesante. Ter hortas nalgúns dos solares abandonados ó carón da Muralla tamén é unha boa idea. Sería un xeito de rehabilitar zonas deterioradas do centro da cidade, co atractivo turístico que isto supón. Ademais, as hortas localizaríanse no centro e a xente veríase máis animada a cultivalas porque sería fácil chegar a elas”.

García Lamparte bota en falta ideas sobre como preservar e reforzar o sistema alimentario local. O obradoiro tamén lle reportou nova información e puntos de vista: “sorprendeume ver que os habitantes da cidade non están interesados na agricultura urbana porque aínda están fortemente vinculados coas áreas rurais circundantes”.

Strong connections

Ruth Fleuren, a lecturer in Landscape Architecture, is pleased to see how strong the connections are with farming in Galicia. "Both staff and students have grandparents or uncles and aunts that still grow their own food. They still retreat to the countryside every weekend."

The collaboration and integration between the Dutch and Spanish students went faster and more smoothly than Fleuren had expected. She is also surprised at the high standard of the students' plans and posters. "Some of the Spanish students could draw incredibly well."

Her colleague Jos Ulijn mentions the theoretical framework presented by Alfonso Morales in his lectures about urban agriculture as a good way of starting the week. "It covered everything: social, political, economic and environmental aspects." He does feel there should have been more room in the workshop for the experiences and philosophy of the Spanish, so that more could be learnt about their approach and procedures.

The Spanish student Beatriz Suárez Sánchez noticed that the Dutch students sometimes had extremely ambitious plans. "Of course we have a picture of Lugo and the surrounding area and we know how things work here." The topic, the working methods and collaborating in an international group were all new for her.

"I'm used to more traditional planning methods, but this incorporates many different aspects including social aspects. Developing scenarios is a good method that I may use more often in future," says Suárez Sánchez.

All the students feel they have learnt a lot, both in terms of content and in terms of col-

Sterke relaties

Docente Landschapsarchitectuur Ruth Fleuren vindt het leuk om te zien hoe sterk de relatie met landbouw is in Galicië. 'Zowel medewerkers als studenten hebben grootouders of ooms en tantes die nog zelf voedsel verbouwen. Ieder weekend gaan ze nog naar het platteland.'

De samenwerking en integratie tussen de Nederlandse en Spaanse studenten verliep sneller en soepeler dan Fleuren had verwacht. Ze is ook verbaasd over het hoge niveau van de plannen en de posters van de studenten. 'Er waren enkele Spaanse studenten die supermooi konden tekenen.'

Haar collega Jos Ulijn noemt het theoretische denkraam dat Alfonso Morales neerzette in de zijn colleges over stadslandbouw een goede start van de week. 'Maatschappelijke, politieke, economische, ecologische en sociale facetten, alles zat erin.' Wel denkt hij dat er in de workshop meer ruimte had moeten zijn voor de Spaanse ervaringen en denkwijze, om meer te leren over de aanpak en werkwijze daar.

Zo hadden de Nederlandse studenten soms wel erg ambitieuze plannen, zag de Spaanse studente Beatriz Suárez Sánchez. 'Wij hebben natuurlijk een beeld van Lugo en de omgeving, en weten hoe dingen hier werken.' Het onderwerp, de werkmethode en de internationale samenwerking waren nieuw voor haar. 'Ik ben gewend aan meer traditionele planningmethodes, maar dit heeft veel aspecten in zich, zoals sociale aspecten. Het ontwikkelen van scenario's is een goede methode, die ik in toekomst misschien nog wel vaker ga toepassen', zegt Suárez Sánchez.

Alle studenten menen dat ze veel geleerd hebben, zowel inhoudelijk als van het werken

Fortes conexións

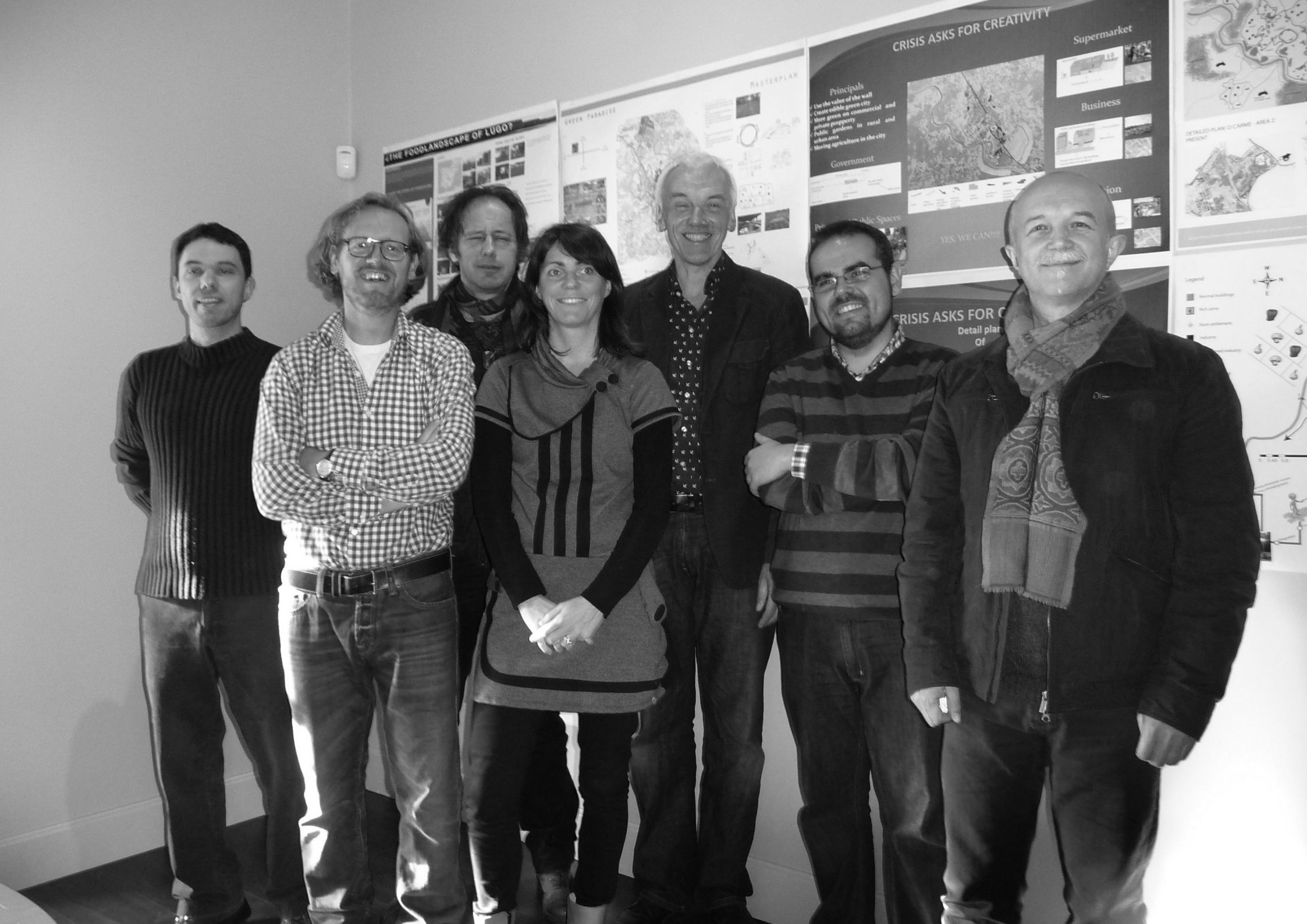
Ruth Fleuren, profesora de Arquitectura da Paisaxe, sorprendeuse gratamente ó ver o fortes que son as conexións da poboación galega coa agricultura. "Tanto o profesorado como os estudantes teñen avós ou tíos e tías que aínda cultivan os seus propios alimentos. Eles mesmos volven a aldea no entorno rural cada fin de semana".

A colaboración e integración entre estudantes holandeses e españois foi máis rápida e integral do que Fleuren esperaba. Ela tamén quedou sorprendida polo alto nivel dos plans e carteis dos estudantes. "Algún dos estudantes españois debuxa incrivelmente ben".

O seu colega Jos Ulijn resalta o bo resultado que deu comezar a semana coas clases teóricas do profesor Alfonso Morales sobre agricultura urbana e sistemas alimentarios locais. "As clases cubriron todos os aspectos: sociais, políticos, económicos e medioambientais". Ulijn lamenta que as experiencias e filosofías dos españois non tiveran máis peso no obradoiro para que eles puidesen aprender máis sobre os seus enfoques e procedementos.

A estudante española, Beatriz Suárez Sánchez, comenta que os estudantes holandeses en ocasións son tremendamente ambiciosos nos seus plans. "Ixicamente nós temos unha imaxe previa de Lugo e os seus arredores e xa sabemos como funcionan as cousas aquí". O tema, os métodos e o traballo en grupos internacionais foi algo novo para ela.

"Eu estou máis familiarizada con métodos de planificación tradicionais. Este novo enfoque inclúe moitos aspectos, entre eles o social. A construción de escenarios é un bo método que seguramente empregarei no futuro", di Suárez Sánchez.

THE FOODLANDSCAPE OF LUGO?

GREEN PARADISE

CRISIS ASKS FOR CREATIVITY

Principals
Use the value of the wall
Create visible green city
Move green on commercial and
private property
Public gardens in rural and
urban areas
Moving agriculture in the city

Government

Public Spaces

YES, WE CAN!

Supermarket

Business

CRISIS ASKS FOR CREATIVITY
Detail plan of

laborating with students from different countries studying different subjects. The Spanish students with other commitments as well experienced considerable pressure at times due to the tight deadlines. The poor command of English of some Spanish students was a problem at times too. For instance, one Spanish student only discovered on day four that they had been talking about vegetable gardens and not festival gardens, as she had thought. That caused great amusement — fortunately she was able to laugh too.

“It was a pity that it wasn’t made clear right from the start what the problem was we had to solve,” thinks the Dutch student Franka van Gelder. But she found it interesting to see the different approaches each country takes to such a basic requirement as food. “Your upbringing and what you granddad and grandma did are so important.”

Nathália Silva from Brazil found the different way of working and the new perspectives very interesting. She says: “The interviews at the market showed us how people think. We weren’t handed information, we had to get it ourselves. That’s amazing!”

met studenten uit andere landen en met andere studies. Voor de Spaanse studenten die ook andere bezigheden hadden, was de tijdsdruk soms erg hoog. Verder werd de geringe Engelse taalbeheersing van sommige Spaanse studenten als lastig ervaren. Op de vierde dag kwam een Spaanse studente er bijvoorbeeld achter dat het over vegetable gardens ging en niet over festival gardens, zoals ze dacht. Dat leidde tot grote hilariteit, en gelukkig kon ze er zelf ook om lachen.

‘Het was jammer dat in het begin niet meteen duidelijk was, wat het probleem was dat we moesten oplossen’, meent de Nederlandse studente Franka van Gelder. Maar ze vond het verrassend om te zien hoe verschillend ieder land omgaat met onze eerste basisbehoefte voedsel. ‘Het is zo belangrijk hoe je zelf bent opgegroeid en wat je opa’s en oma’s deden.’

De Braziliaanse Nathália Silva vond de andere werkwijze en nieuwe perspectieven heel interessant. Ze zegt: ‘De interviews op de markt gaven ons inzicht in de manier waarop de mensen denken. We kregen geen informatie, maar bouwden die zelf op. Dat is verbazingwekkend!’

Todos os estudantes remataron o obradoiro coa sensación de ter aprendido moito, tanto en termos de contido como de colaboración con estudantes doutros países e disciplinas académicas. Os alumnos españois, en particular, tiveron que tratar con retos engadidos: acostumarse a traballar baixo presión debido ós curtos e intensos prazos de traballo e ó emprego do inglés como principal lingua de interacción. Por exemplo, unha das estudantes españolas descubriu na cuarta xornada de traballo que se estaba a falar de “xardíns vexetais” (vegetable gardens) e non “festivais” (festival gardens). Foi unha anécdota divertida coa que, afortunadamente, ela mesma riu.

“Foi unha pena que non coñecésemos desde un principio os problemas que teríamos que tratar”, reflexiona a estudante holandesa, Franka van Gelder. A ela resultoulle interesante ver os distintos enfoques cos que cada país afronta os requirimentos alimenticios básicos. “A educación e o pasado familiar (o modo de vida de nosos pais e avós) son determinantes”.

Nathália Silva, estudante de Brasil, encontrou moi interesantes tanto a maneira de traballar como as novas perspectivas e visións. Di: “A través das enquisas no mercado descubrimos o que a xente, clientela e produtores, pensan. Non se nos deu información previa se non que tivemos que buscala por nós mesmos. Iso foi increíble!”.

POSTSCRIPT

The Spanish students will be presenting the results to staff at the municipality and local stakeholders on 15 February 2013. Everyone who was interviewed during the workshop is invited. That includes the representatives of the provincial authority, the municipality, the association of vegetable allotments along the River Rato, local NGOs, O Bandullo Ecolóxico and the Galician association for urban horticulture, and staff at the USC.

NASCHRIFT

De Spaanse studenten presenteren op 15 februari 2013 de resultaten aan werknemers van de gemeente en aan lokale stakeholders. Iedereen die is geïnterviewd tijdens de workshop is uitgenodigd, namelijk de vertegenwoordigers van de provincie, de gemeente, de vereniging van de groentetuinen aan de Rato, lokale ngo's, O Bandullo Ecolóxico en de Galicische vereniging van urbane horticuultuur en mensen van USC.

NOTA FINAL

Os estudantes españois presentarán os resultados a membros do goberno local e a outros axentes implicados o 15 de febreiro de 2013. Todas as persoas enquisadas durante o obradoiro serán convidadas, entre eles: persoal da administración provincial e municipal, a asociación que xestiona as hortas do río Rato, ONGs locais, o Bandullo Ecolóxico, a Asociación Galega de Horticultores de Galicia e persoal da Universidade de Santiago de Compostela.

